

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ - ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 7ου αἰῶνος π. Χ. ὁ Σόλων εἰσήγαγε τὸν ἐξῆς φόρον εἰς Ἀθήνας. Ὑπολογιζομένου καθ' ἕκαστον γαιοκτητὴν τοῦ εἰσοδήματος τῶν γαιῶν αὐτοῦ, ἐπολαπλασιάζετο τοῦτο ἐπὶ 12 καὶ τὸ γινόμενον ἀπετέλει τὸ ἀκίνητον κεφάλαιον ἐκάστου. Ἀκολούθως κατατάσσονται ὅλοι οἱ κεφαλαιοῦχοι εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη, περιέχουσα τοὺς πεντακκοσιομεδίμνους, ἐκείνους δηλαδή οἵτινες εἶχον εἰσόδημα ἐκ τῶν γαιῶν τῶν πλέον τῶν 500 μεδίμνων, ἐφορολογεῖτο ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ κεφαλαίου, ἡ δευτέρα, περιέχουσα τοὺς ἵππευς, ἐκείνους δηλαδή οἵτινες ἦσαν ἀρκετὰ πλούσιοι, ἵνα διατηρῶσιν ἵππους καὶ εἶχον εἰσόδημα ἄνω τῶν 300 μεδίμνων, ἐφορολογεῖτο ἐπὶ τῶν $\frac{5}{11}$ τοῦ κεφαλαίου, ἡ τρίτη, περιέχουσα τοὺς ζευγίτας, ἐκείνους δηλαδή οἵτινες εἶχον ζεύγη βοῶν καὶ εἰσόδημα ἄνω τῶν 150 μεδίμνων, ἐφορολογεῖτο ἐπὶ τῶν $\frac{5}{11}$ τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἡ τετάρτη, περιέχουσα τοὺς ἔχοντας εἰσόδημα μικρότερον τῶν 150 μεδίμνων, δὲν ἐφορολογεῖτο παντελῶς.

Ἡ φορολογικὴ αὕτη ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς εἰσφορᾶς ἐπεξετάθη κατὰ τὸ ἔτος 428 π. Χ. ἀπὸ τῆς ἀκινήτου περιουσίας καὶ εἰς ὅλην τὴν λοιπὴν. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς καταστολῆς τῆς ἐπικραστίας τῆς Μιτυλήνης κατὰ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονείας, εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ ἡ ἀνάγκη καθίστατο μᾶλλον ἐπιβλητικὴ. Ὅσα κί Ἀθηναὶ καθίσταντο ἐμπορικώτεραι, τόσον ὁ κινήτος πλοῦτος αὐτῶν ἀεπτύσσετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἦτο λοιπὸν φυσικόν, ὁ δημόσιος θησαυρὸς νὰ ἀποταθῆ καὶ πρὸς τὸν κινήτον πλοῦτον διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀύξανομένων πολεμικῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ. Οὕτως ἐν πικραδείγματι ὁ Νικίας δὲν ἦτο γαιοκτήτης, ἦτο πλοῦ-

σιος κεφαλαιοῦχος, εἶχε τὰ χρήματα αὐτοῦ εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου καὶ ἐπλήρωνε διὰ τῆς προκειμένης φορολογίας σημαντικὰ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ποσά. Ὁ Δημοσθένης εἶχε μᾶλλον κινητὴν περιουσίαν καὶ ἦτο ἐγγεγραμμένος εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῆς ἐν λόγῳ φορολογίας.

Ἐκαστος πολίτης ἐγνωστοποιεῖ εἰς τὴν κανονικὴν τῆς πολιτείας ἀρχὴν τὸ ἄθροισμα τῆς περιουσίας του καὶ τὸ ἐναύσιον ἐξ αὐτῆς εἰσοδήματά του. Ἐὰν τις ἐπόλει εἰς ἄλλους τὰ ὑπάρχοντά του, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῆς φορολογίας, τὸ κράτος δὲν ἐστερεῖτο τοῦ φόρου του, διότι τὸν ἐλάμβανε ἐκ τῶν ἀγοραστῶν. Δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν, ὅτι ἀποκρύψεις ἐκμέρους τῶν φορολογουμένων ἦσαν ἀνέφικτοι. Ἄρ' ἦς ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος, πάντοτε εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς ὑπῆρξεν ὁ αὐτός. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἀκίνητον κτήσιν, ἡ ἀπόκρυψις ἦτο δύσκολος. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐξοχικῶν δῆμων εἶχον πρόχειρον τὴν ἐξέλεξις καὶ τὴν γνώσιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐλαχίστων ἔτι ἀγροτικῶν μεριδῶν καθὼς καὶ τοῦ καρπομένου αὐτὰς ἰδιοκτητοῦ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν κινητὴν περιουσίαν, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις τὰ μέσα τῆς ἐξακριβώσεως, τὰ ὁποῖα ἀπὸ διαφόρων ἐπόψων ἀπαντῶνται ἐν τῇ νεωτέρῳ κοινωνίᾳ, τὸ ἔργον τῶν ὑπαλλήλων τοῦ δημοσίου θησαυροῦ περιεπλέκετο εἰς τὸ στάδιον τῶν ἀποδείξεων. Ἐπομένως, ἐὰν ἀνεφύετο ἀμφισβήτησις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν φορολογουμένων, ἐνηργεῖτο δίκη ἐνώπιον ὀρκωτῶν, τὰ μόνον δὲ κατὰ κανόνα ἀποδεικτικὰ μέσα ἦσαν οἱ μάρτυρες. Κατὰ τὸ ἀθηναϊκὸν πολίτευμα ἕκαστος πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ κινήσῃ τοιαύτην δίκην κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἀπέκρυπτον τὴν περιουσίαν των. Ἐὰν ἀπετύγγανεν εἰς τὸν δικαστικὸν ἀγῶνα, κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον. Ἐὰν ἐπετύγγανεν, ἐπεδύλλετο εἰς τὸν ἀποκρύψαντα τὴν περιουσίαν του ἢ νόμιμος φορολογικὰ καὶ ἰδιαίτερος πρόστιμον, τοῦ ὁποῖου μέρος ἀνήκεν εἰς τὸν νικητὴν. Ἴνα ἀθωωθῇ ὁ ἐπὶ ἀποκρύψει τῆς περιουσίας του κατηγορούμενος, εἶχεν ἀνάγκην τῶν 4/5 τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν του.

Ἐν γένει πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ ἡ πρόθυμος καταβολὴ τοῦ φόρου ἀπετέλει ἰδιαίτερον ἔπο-

ψιν τῆς πολιτικῆς ἀξιοπρεπείας τῶν φορολογουμένων πολιτῶν, ἧτις μαρτυρεῖται ἀπὸ διαφόρων τοῦ δημοσίου βίου περιστάσεων. Ὁ πατριωτισμὸς δὲν ἦτο μικρὸν ἐλαττήριον, ὑπερβαίνοντες δὲ τὰ ὅρια τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως πολλάκις οἱ εὐπορώτεροι ἐκουσίως ἤρχοντο εἰς ἀρωγὴν τῆς πολιτείας. Μεταξὺ πολλῶν περιστάσεων ἀρκεῖ ἡ ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπομνημονευομένη. Προκηρυχθείσης ἐκουσίας εἰσφορᾶς «ὕπερ τῆς σωτηρίας τῆς δημοκρατίας καὶ εἰς φύλαξιν τῶν ὀρίων αὐτῆς» ἐτέθη ἀνώτατον καὶ κατώτατον ὄριον τῆς εἰσφορᾶς. Τὸ διασωθὲν τμήμα τῆς ἐπιγραφῆς περιέχει 116 ὀνόματα συνεισενεγκόντων. Ὅλοι σχεδὸν κατέθεσαν τὸ ἀνώτατον ὄριον.

Κατὰ τὸ ἔτος 378 π. Χ. ἡ πολιτικὴ τῶν Ἀθηναίων ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς προτέρας ἡγεμονίας. Τὸ πρῶτον μέτρον ἐξωτερικῶς μὲν ἦτο ἡ συμμαχία μετὰ τῶν ναυτικῶν χωρῶν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἐσωτερικῶς δὲ ἡ μεταρρυθμίσις τῆς φορολογίας. Συνέβη αὕτη ἐπὶ ἄρχοντος Ναυσινίκου καὶ ἐνηργήθη ἐπὶ τῶν ἐξῆς βάσεων. Κατηργήθησαν αἱ φορολογικαὶ τάξεις τοῦ Σόλωνος, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς ὅλης περιουσίας, ἀκινήτου δηλαδὴ καὶ κινητῆς, α) ἡ πρώτη φορολογικὴ τάξις τῶν πλουσιωτέρων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἀνέβη εἰς 300, β) τῶν εὐπόρων, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ὑποστῶσι τὰς βαρεῖας δαπάνης τῶν δημοσίων λειτουργιῶν καὶ εἶχον κατ' ἐλάχιστον 3 ταλάντων φορολογητέαν περιουσίαν καὶ γ) ἡ τῶν ἐχόντων μικροτέραν φορολογητέαν περιουσίαν μέχρι 2,000 δρ. κατ' ἐλάχιστον. Οἱ ἔχοντες μικροτέραν τῶν 2,000 δρ. περιουσίαν ἔμεινον ἀφορολόγητοι. Ἡ φορολογητέα περιουσία ἐκαλεῖτο *τίμημα*, ἐπεβαρύνετο δὲ διὰ φόρου ἀναβαίνοντος μέχρι τοῦ πέμπτου αὐτῆς δηλαδὴ 20 τοῖς %/10. Ποία ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς μενούσης ἀφορολογήτου περιουσίας καὶ τῆς φορολογητέας, δὲν εἶναι γνωστόν. Ἡ φορολογητέα περιουσία θεωρεῖτο ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸ κράτος, δυνάμενον καὶ νὰ τὴν λάβῃ ἐλόκληρον ἀπὸ τοὺς πολίτας, ὑπολαμβανομένους ὡς θεματοφύλακας. Κατὰ τὸ 378 π. Χ. ὑπελογίσθη ἡ φορολογητέα περιουσία τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας εἰς 6,000 τάλαντα, ἧτοι εἰς 36 ἑκατομμύρια ἀρχαίας δραχ-

μάς, ισοδυναμούσας πρὸς 225 ἑκατομμύρια νέας δραχμάς. Δύναται τις νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν φορολογητέαν ταύτην περιουσίαν καὶ τὴν μένουσαν ἀφορολόγητον, ἵνα ἐννοήσῃ μέχρι ποίου σημείου οικονομικῆς δυνάμεως διετηρεῖτο ἔτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν καὶ μετὰ τὰς καταστροφὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τὴν μεταβίβασιν τῆς ἑλληνικῆς ἡγεμονείας ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς Θήβας.

Ἡ μέθοδος τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου τούτου εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιοσημεῖωτος. Ἐν ἐκάστη τῶν δέκα φυλῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἐξελέγοντο, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν στρατηγῶν, 120 πολῖται μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων, εἴτινες δικαιοῦμενοι εἰς δύο ὁμάδας ἀνὰ 60, ἀπετέλουν δύο ἐν ἐκάστη φυλῇ *συμμορίας*. Τοιοῦτοτρόπως ἐν ἑλῆ τῇ Ἀθηναϊκῇ δημοκρατίᾳ ὑπῆρχον 20 *συμμορίαί*, μεταξὺ τῶν ὁποίων διανεμέτο τὸ ποσόν, ὅπερ ἐζήτει τὸ κράτος ἀπὸ τούτων φορολογουμένων. Δὲν δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν, ὅτι φορολογούμενοι ἦσαν μόνον τὰ μέλη τῶν *συμμοριῶν* καὶ ὅτι ὅλον τὸ βῆρος τῆς Ἀθηναϊκῆς φορολογίας ἐπιπτεν ἐπὶ 1200 προσώπων, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰς 20 *συμμορίας*. Μᾶλλον αἱ *συμμορίαί* σχετίζονται πρὸς ἐπιτηρητικὸν τῆς φορολογίας ὄργανισμὸν καὶ ταχυτέραν εἰσπραξίν τῶν φόρων. Εὐθύς ὡς ἐψηφίζετο ἀνάγκη τις δημοσίαι, τὸ ποσὸν τοῦ τισσομένου φόρου διανεμέτο εἰς εἰκοστά, ἕκαστον τῶν ὁποίων καταβάλλετο ὑπὸ ἐκάστης *συμμορίας*, εἰς ἣν ἐπεφυλλάσσετο τὸ δικαίωμα νὰ διανεῖμῃ τὸν φόρον μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων λοιπῶν φορολογουμένων. Κατόπιν εἰσήχθη ἡ ἀρχὴ τῆς καταβολῆς τοῦ εἰκοστοῦ τούτου ὑπὸ τῶν ἐν ἐκάστη *συμμορίᾳ* ὑπαρχόντων μελῶν τῆς πρώτης φορολογικῆς τάξεως, τῶν εἰρημένων 300, εἰσοὺς ἐπεφυλλάσσετο τὸ δικαίωμα νὰ τὸ εἰσπράξῃσι ἀπὸ τούτων λοιπῶν φορολογουμένων καθ' ὅσον μέρος ἀνήκειν ἐκάστῳ.

Ἐν γένει ἡ προκειμένη φορολογία εἶχε μᾶλλον χαρακτηρητικὸν ἑκτακτον, προσαρμειζομένη ἰδιαιτέρως πρὸς τὰς πολεμικὰς τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας παρασκευάς. Οἱ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου φλογεροὶ λόγοι τοῦ Δημοσθένους περὶ τοῦ πληροῦ ἀπόδειξιν. Ὁ μέγας ρήτωρ ἤθελε τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν στρατὸν

καὶ τὰς εἰσφορὰς τῶν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅταν μετὰ 22 αἰῶνας ἡ Ἑλλὰς ὠνευρεῖθῃ στιγμὰς πολεμικῆς δοκιμασίας, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Βουλὴν τῆς ἡϊδέας τῆς εἰσφορᾶς ὑπὸ ἀλλογενῆς ἔνδυμα, καθιστῶν ἀγνώριστον τὴν λησμονηθεῖσαν καταγωγὴν τῆς. Ἡ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ ψηφισθέντος τότε νόμου περὶ εἰσφορᾶς ὑποβολὴ τῶν Ἀθηναϊκῶν διπλωμάτων τῆς ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἀνάμνησιν, τὴν ὁποίαν ἀποσπῶμεν ἐκ τῶν στενογραφικῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς (συνεδρίασις τῆς 5 νοεμβρίου 1885).

Οἰκονόμος. . . «Ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τῶν εἰσφορῶν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ θέμα, τὸ ἐκπαινετὸν ἡμᾶς, θέλει μοι ἐπιτρέψει ὁ ἐντιμὸς βουλευτὴς νὰ τῷ παρατηρήσω, ὅτι ματαίως θὰ ζητήσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσφορᾶς ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ. Ἡ εἰσφορὰ εἶναι προῖον, τὸ ὁποῖον αὐτομάτως, οὕτως εἰπεῖν, ἀνεφύη ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ ἔθρει. Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιόρκουν τὴν Μιτυλήνην, δεόμενοι χρημάτων, ἀπετάθησαν εἰς τὴν μέθοδον τῆς εἰσφορᾶς καὶ ἀνκρέει ὁ Θεουκιδίδης, ὅτι κατὰ πρώτην φοράν τότε οἱ Ἀθηναῖοι προσέβησαν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. Ἐζήτησαν 200 τάλαντα οὐχὶ ἐξ ὅλων τῶν φορολογουμένων ἀλλ' ἐκ τῶν πλουσιωτέρων κτηματιῶν. Καὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ δημοκρατικῷ ὄργανισμῷ τῶν Ἀθηνῶν ἐν σύστημα ἄξιον μελέτης, ὅταν ποτὲ ἔλθωσιν αἱ περιστάσεις, καθ' ἃς θέλουσι μελετηθῆ τὰ οικονομικὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα. Ὑπῆρχεν ἐν σύστημα, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζω ἂν ἐπιτρέπη ἡ Βουλὴ νὰ προβάλῃ τὴν φυσιογνωμίαν του κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην.

Πολῖτοι βουλευταί. Μάλιστα, μάλιστα.

Οἰκονόμος. Ὑπῆρχεν ἐν σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταλόγου τῶν φορολογουμένων ἦσαν οἱ πλέον πλούσιοι κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν. Ὑπ' αὐτούς ὑπῆρχον οἱ λοιποὶ εὐποροί. Περὶ τῶν μικρῶν ἰδιοκτητῶν, περὶ τῶν πενήτων, οὐδεὶς λόγος. Προκειμένης λοιπὸν τῆς πολιορκίας τῆς Μιτυλήνης, οἱ 300 προεστάμενοι τῆς Ἀθηναϊκῆς ταύτης φορολογίας προκατέβαλον ἀμέσως τὰ 200 τάλαντα, ἐπεφυλλάσσετο δὲ εἰς αὐτούς νὰ εἰσπράξῃσι τὸ ἀνάλογον πρὸς τῆς δευτέρας σειρᾶς τῶν εὐπορούντων φορολογουμένων. Καὶ ὁ μηχανισμὸς

ελλειτούργησεν ἄνευ χρονοτριβῆς, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας γνωρίζουν τὰ συνταγματικὰ πολιτεύματα. Τὸ λέγω δι' ἑσους νομίζουσι, ὅτι τὰ λαϊκὰ πολιτεύματα εἶναι πολυλογίᾳ καὶ βραδύτης.

Ἡ εἰσφορὰ λοιπόν, τὴν ὁποίαν προτείνει ὁ πρωθυπουργός, εἶναι εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἑλληνικῆς προΐον, καὶ ἂν δὲν ἑλληνίζῃ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν, ἀπόκειται εἰς τὴν Βουλὴν νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχικὴν τῆς βάσιν. Τὸ πρόγραμμα τῆς λαϊκῆς ἀληθείας εἶναι καθαρὸν. Ἐπιφορτήσατε μὲ τὴν εἰσφορὰν τὰς εὐπορωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας ἐν ἀναλόγῳ τινι μέτρῳ. Διατυπώσατε πρὸς αὐτάς τὴν ὑπερτάτην ἀνάγκην τῆς πικρίδος καὶ ἀφήσατε τὴν μηχανὴν νὰ κινηθῇ. Ἄλλ' ἄρα γε εὐρισκόμεθα ἐν πολέμῳ, εἰς τὰς παρχμονὰς πολέμου, ἵνα κατὰ τὴν ἀρχικὴν τῆς βάσιν ἐφαρμοσθῇ ἡ εἰσφορὰ; Διότι ἡ ἰδέα ἡ θεμελιώδης εἶναι, ὅτι ἡ εἰσφορὰ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ κατὰ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ κηρυχθῇ ὁ πόλεμος. Ἄν δὲν κηρυχθῇ πόλεμος, εἰσφορὰ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἄν θέλετε, κ. πρωθυπουργέ, εἰσφορὰν ἑλληνικῆς πηγῆς, ἀκολουθήσατέ τὴν πλήρη. Θέλετε εἰσφοράς; τὰς δίδομεν' ἀλλὰ τὰς δίδομεν τὴν ἐπιούσαν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου. Δὲν ἐννοοῦμεν νὰ δώσωμεν εἰσφοράς διὰ τὴν τακτικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ προϋπολογισμοῦ σας. Οἱ προϋπολογισμοὶ σας πρέπει νὰ στηριχθῶσιν εἰς τοὺς συνήθεις, τοὺς τακτικοὺς πόρους, οἱ ὁποῖοι εἶναι γνωστοὶ εἰς τὴν ἐπικράτειαν . . .

Ὅμιλεῖ ὁ κ. πρωθυπουργός περὶ εἰσφορᾶς τῶν ὑπαλλήλων. Νομίζω ὅμως, ὅτι τοιαύτη εἰρωνεΐα ἦτο περιττή. Ὁ ὑπάλληλος λαμβάνει τὸν μισθὸν του, καὶ ἂν ἡ ἐπικράτειά δὲν ἐπικρατῇ, ἐλαττώνει τὸν μισθὸν του. Τοῦτο δὲν λέγεται εἰσφορὰ, λέγεται καὶ εἶναι ἐλάττωσις. Ἐκτιμῶ πρὸ πάντων τὴν εὐλικρίνειαν καὶ ἐννοῶ τὸν πρωθυπουργὸν ἄνευ περιστροφῶν δικηκρύτουτα ρητῶς ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ ὀλοκλήρως τοὺς μισθοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς τοὺς προϋπολογισμοὺς τοῦ 1885 καὶ τοῦ 1886. Τὸ νὰ λέγετε ὅμως, κρατῶ ὡς εἰσφορὰν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν δύναμι νὰ δώσω, εἶναι ἀνάρμοστον πρὸς τὴν σοβαρότητα τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων.

Ἀποβλέπετε διὰ τοῦ νομοσχεδίου σας εἰς τὴν φορολογίαν τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν ἐπαγγελματιῶν, καὶ ζητεῖτε 4 ἑκατομμύρια ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι σὰς τὰ ἐπλήρωσαν ἤδη καὶ τοὺς ὁποίους μέχρι τοῦδε ἡ πολιτεία δὲν ἔπραξεν ἄλλο, εἰμὴ κατ' ἐξκολοῦθῃσιν νὰ ἐξαντλῇ. Ζητεῖτε 2 ἑκατομμύρια ἀπὸ τοὺς ἐπιτηδευματίας, ζητεῖτε ἄλλα 2 ἑκατομμύρια ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν οἰκιῶν. Γνωρίζετε ἄρα γε ἂν εἶναι οὗτοι εἰς κατὰστασιν νὰ τὰ πληρώσουν; Πῶς δὲν ἀποτείνεσθε κατὰ τὸ παρὰδειγμα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων εἰς 500 ἢ 1000 εὐπορωτάτους καθ' ἕκαστον τὴν Ἑλλάδα κατοίκους;

Γνωρίζετε εἰς ποίαν οἰκονομικὴν ἀθλιότητα διατελοῦσιν οἱ μικροὶ ἰδιοκτῆται καὶ οἱ μικροὶ ἐπιτηδευματίαι τῆς Ἑλλάδος; Μὴ πηγαίνετε μακρὰν, ἰδέτε τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν Ἀθηναίων, ἐπισκερῆθε τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀνμετρήσατε τὴν ἀθλιότητα, ἣτις κατακυριεύει ὅλην αὐτὴν τὴν τάξιν. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν μεταβῶμεν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, πρέπει νὰ ζητήσῃς ἐν Κίνᾳ καὶ Ἰαπωνίᾳ, πρέπει νὰ εἶναι ξένος πρὸς τὸν ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Πειραιῶς, πρέπει νὰ μὴ περιῆλθε ποτὲ τὰς ἀγορὰς τῶν δύο τούτων πόλεων, διὰ νὰ μὴ γνωρίζῃ εἰς ποίαν ἀθλιότητα εὐρίσκειται τὸ ἐπάγγελμα τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Τί ζητεῖτε ἀπὸ τοὺς βιομηχάνους καὶ τοὺς ἐμπόρους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐντελῶς κατεστραμμένοι ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν, ἡ ὁποία πιέζει τὴν Ἑλλάδα εἰς ὑπερβολὴν; Ἐὰν θέλετε εἰσφοράς, ἀποταθῆτε εἰς τὰ βελάντικα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀλιγώτερον καταπεποιημένα. Ἀλλὰ πηγαίνετε εἰς τοὺς παντοπώλας, εἰς τοὺς οἰνοπώλας, εἰς τοὺς κρεοπώλας, εἰς τοὺς ἀμαξηλάτας, εἰς τοὺς μικροὺς βιομηχάνους τῶν πόλεων, τοὺς ὁποίους ἰδικιτέρως καταδιώκετε μὲ τὰς φορολογίας σας, καὶ ζητεῖτε πρὸς αὐτῶν τί; ζητεῖτε ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ σας δώσῃ.

Διὰ τοῦτο πολεμῶ τὴν εἰσφορὰν, τὴν ὁποίαν εἰσάγετε, κ. πρωθυπουργέ. Θέλω νὰ σας δώσω ὅλα τὰ μέσα, καθ' ὅσον ἐπιτρέπεται εἰς ἐμέ, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ, νὰ διαλύηται ἡ οἰκογένεια, διότι σεῖς δὲν σταματᾶτε οὔτε πρὸ τοῦ τελευταίου πόρου τῆς ζωῆς τῆς. Ἡ εἰσφορὰ, τὴν ὁποίαν ζητεῖτε ἀπὸ τοὺς βιομη-

χάνους, τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν πόλεων, διότι ἐπ' αὐτῶν ἰδίως πίπτει τὸ βῆρος τῶν οἰκονομικῶν συνδυασμῶν σας, μαὶ ὑπενθυμίζει τοὺς χρυσοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποίους ὁ Καῖσαρ ἐζητεῖ ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Ρωμαϊκῆς ἐπικρατείας εἰς ἀνάμνησιν τῶν νικῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ κατόπιν ἦλθεν ὁ αὐτοκράτωρ Κερκαλάας, ὁ ὁποῖος ἐπλάττειν εἰκονικὰς νίκας καὶ, ζητῶν χρυσοὺς στεφάνους, ἠύχαρισταίτε καὶ μὲ τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν. Μήπως ἐννοεῖτε, κ. πρωθυπουργέ, τοιαύτην φορολογικὴν καὶ εἰσαγωγικὴν; Ἀλλὰ δὲν ἐνικήσατε, μάλιστα δὲν βλέπω ὅτι ἐκινήσατε ἀκόμη. Καὶ πρὸς ποίους ἀποτείνεσθε, ζητοῦντες τὸ ἀντίτιμον τῶν χρυσῶν στεφάνων σας; Ἀποτείνεσθε πρὸς ἀνθρώπους, ὑπὸ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, πένητας, οἱ ὁποῖοι νυχθημερόν ἐργαζόμενοι, μόλις καταρθῶνουν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Θέλετε εἰσφοράς; ἀποταθῆτε πρὸς τοὺς πλουσίους. Ἡ εἰσφορὰ εἶναι ὁ φόρος τῶν πλουσίων. Ἀφήσατε δὲ τοὺς μικροὺς βιομηχάνους εἰς τὸν βίον αὐτῶν τὸν ἀβίωτον.»

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΩ' 1887

Ἐκ τῶν ἐπισήμων πινάκων τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν προκύπτει, ὅτι τὸ γενικὸν ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1887 ἀνέβη κατὰ τε τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ὁμοῦ εἰς 244,112,455 δραχμὰς, ἐκ τῶν ὁποίων 144,721,806 ἀνήκουσιν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ 109,390,649 εἰς τὴν ἐξαγωγὴν, ἧτις ἐλαττοῦται τῆς εἰσαγωγῆς κατὰ 35,331,157. Ἐπειδὴ μετὰ τῶν ἐθνῶν διωρεαὶ ἰδιωτικῶν ἐμπορευμάτων δὲν λαμβάνουσι χώραν, ἔπαυται ἢ ὅτι ἐγχεώθη ἢ Ἑλλάς πρὸς τὰς ξένας ἐπικρατείας διὰ 35 ἑκατομ. δρ. ἢ τὰ ἐξαχθέντα ἐμπορεύματα τῆς ὑπερετιμήθησαν ἐν ταῖς ξένας ἀγοραῖς κατὰ 35 ἑκατομ. ἵνα ἀνταλλαγῶσι πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι εἰσομισθέντα, ὑπολογισμένης ἐκτέρωθεν τῆς ἀναλογίας τῶν ἐξόδων τῆς μεταφορᾶς. Ἐὰν ἀφαιρέσωμεν ἐκ

τοῦ ἀνωτέρω γενικοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος τὰ, ἐκ τὸς κατανλώσεως, εἰσαχθέντα εἰς τὰ ἀποταμιευτικὰ κατὰ στήματά τῆς καὶ ἐξαχθέντα ἐξ αὐτῶν, ἀπομένουσι δραχμαὶ 234,501,812 ἀπὸ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ὁμοῦ, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ εἰδικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας, ἐκ τῶν ὁποίων 131,849,325 ἀνήκουσιν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ 102,662,487 εἰς τὴν ἐξαγωγὴν. Ἡ διάκρισις αὕτη μετὰ τὸ γενικοῦ καὶ εἰδικοῦ ἐμπορίου χρησιμεύει εἰς τὴν ἐποψὴν τῆς κατανλώσεως, πρὸς ἣν ἀποβλέπει ἡ ἐμπορία. Ἡ ἀποταμίευσις ἴσχυται ἀπέναντι τῆς κατανλώσεως καὶ ὅ,τι δὲν θέλει αὕτη φεῦγει ἐκ νέου ἐκ τῆς χώρας, ἀφοῦ ἐπὶ τινι χρόνον φιλοξενηθῆ ἐν αὐτῇ. Ἐν τοῖς ἐπομένοις λοιπὸν θέλωμεν ἐξετάσει μόνον τὰ τοῦ εἰδικοῦ ἐμπορίου ἕνεκα τῆς πραγματικωτέρας κατὰ τὴν συναλλαγὴν ἐπόψεως αὐτοῦ.

Ἡ μὲν ἐκ τῶν ξένων ἐπικρατειῶν ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγή εἶχεν ὡς ἐξῆς: Ρωσικὴ 34,294,564, Ἀγγλικὴ 31,413,576, Τουρκικὴ 16,920,323, Αὐστρουγγαρικὴ 17,337,216, Γαλλικὴ 10,406,525, Ρουμανικὴ 8,253,636, Ἰταλικὴ 6,142,565, Γερμανικὴ 3,234,747, Βέλγιον 1,548,877, Αἴγυπτος 612,347, Ἑλβετικὴ 346,199, Ὀλλανδικὴ 80,892, λοιπαὶ χώραι 1,257,858, τὸ ὅλον 131,849,325. Ἡ δὲ πρὸς τὰς ξένας ἐπικρατείας ἐξ Ἑλλάδος ἐξαγωγή εἶχεν ὡς ἐξῆς: Ἀγγλικὴ 41,813,499, Γαλλικὴ 22,464,687, Βέλγιον 10,097,985, Αὐστρουγγαρικὴ 6,775,539, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 4,435,770, Γερμανικὴ 4,079,712, Τουρκικὴ 3,804,268, Ὀλλανδικὴ 2,175,746, Ἰταλικὴ 1,858,734, Ρωσικὴ 1,444,476, Αἴγυπτος 1,287,656, Ρουμανικὴ 663,628, Καναδὰς 415,174, Αὐστραλικὴ 172,494, λοιπαὶ χώραι 1,163,119, τὸ ὅλον 102,662,487.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐποψὴν τῶν σημαντικωτέρων τελωνείων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου αὐτῆς περιστάνται ταῦτα κλιμακῆδὲν ὡς ἐξῆς: Εἰσαγωγή Πειραιῶς 43,454,265, Πατρῶν 21,686,313, Σύρου 19,013,588, Κερκύρας 8,960,630, Κερκλληνίας 6,531,868, Βέλου 6,391,311, Ζακύνθου 5,246,177, Ἀθηνῶν 2,370,472, λοιπὰ τελωνεῖα 18,194,671. Ἐξαγωγή Πατρῶν 18,126,157.

Ζακύνθου 5,496,415, Κερκύρας 2,855,423, Κερκλληνίας 2,066,607, Σύρου 1,957,130, Βόλου 1,358,168, λοιπὰ τελωνεῖα 69,349,399.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς γενικὰς φύσεις τῶν ἐμπορευμάτων, περι-
στάνται αὗται κλιμακῆδόν ὡς ἐξῆς: *Εἰσαγωγή* φυτικὰ ὕλα 66,483,444, ἐκ ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ὑλῶν 32,718,328, ζωϊκὰ ὕλα 12,506,862, ἐξ ὀρυκτολογικῶν, μεταλλικῶν καὶ λοιπῶν ὑλῶν 9,913,255, ὀρυκτολογικὰ ὕλα 7,841,811, χημικὰ 2,385,625. — *Ἐξαγωγή* φυτικὰ ὕλα 68,981,050, ὀρυκτολογικὰ ὕλα 22,405,908, ἐκ ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ὑλῶν 5,822,290, ζωϊκὰ ὕλα 4,288,751, ἐξ ὀρυκτολογικῶν, μεταλλικῶν καὶ λοιπῶν ὑλῶν 801,846, χημικὰ 352,642. Αἱ γενικὰ κατηγόριαι τῶν ἐμπορευμάτων ἠκολούθησαν τὴν ἐξῆς ἀνάπτυξιν:

Εἰσαγωγή ζῶα ζῶοντα 2,482,331, κτηνοτροφικὰ ἐν γένει προϊόντα 5,159,136, ἀλιεῖας προϊόντα 4,865,395, γεωργικὰ προϊόντα 58,014,912, ἔλαια καὶ ἐλαιώδεις οὐσίαι 419,297, δασικὰ προϊόντα 8,049,235, ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα ἀκτέργαστα 7,841,811, φαρμακευτικὰ εἶδη καὶ χημικῶν τεχνῶν προϊόντα 2,385,625, δέρματα καὶ ὀστᾶ ζῶων καὶ ἰχθύων καὶ ὀστρακοδέρματα κατεργασμένα 1,235,410, ἐπιπλα καὶ λοιπὰ ἐκ ξύλου εἶδη 509,386, ζαχαροποιίαι, ζαχαροπλαστικῆς καὶ φυρακτοποιίαι εἶδη καὶ τινὰ ἐδώδιμα 3,602,086, οἶνοι καὶ πνευματώδη ποτὰ ἢ ὑγρὰ 372,348, νήματα καὶ ὑφάσματα 24,970,415, εἶδη ἐκ σπάρτου, καννάβειας, ἰνῶν ἀθανάτου, προϊόντα γναφικῆς καὶ πιλοποιίαι, ἄνθη μιμητὰ, οἰσυπλοκίαι προϊόντα, ἀλιευτικῆς εἶδη κλπ. 2,028,683, ἀγχειοπλαστικὰ καὶ ὑλουργικὰ προϊόντα 1,442,382, κατεργασμένα ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα 3,939,074, μουσικὰ ὄργανα καὶ ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα 279,683, τέχνη χάρτου, τυπογραφικῆς, χαλκογραφικῆς, χαρακτικῆς, φωτογραφικῆς εἶδη καὶ ἀντικείμενα τῶν ὠραίων τεχνῶν 1,573,705, εἶδη σύμμικτα ἐκ διαφόρων ὑλῶν ἢ εἶδη μὴ δυνάμενα νὰ τυχθῶσιν εἰς τὰς προηγουμένους κατηγόριαι 2,678,411.

Ἐξαγωγή ζῶα ζῶοντα 35,554, κτηνοτροφικὰ προϊόντα

2,102,361, ἀλιεῖας προϊόντα 2,150,836, γεωργικὰ προϊόντα 63,032,917, ἔλαια καὶ ἐλαιώδεις οὐσίαι 4,591,735, δασικὰ προϊόντα 1,334,851, φυτικὰ βραχὶ καὶ βυρσοδεφικὰ ὕλα 21,547, ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα ἀκτέργαστα 25,405,908, φαρμακευτικὰ εἶδη καὶ χημικῶν τεχνῶν προϊόντα 352,642, δέρματα καὶ ὀστᾶ ζῶων καὶ ἰχθύων καὶ ὀστρακοδέρματα κατεργασμένα 602,757, οἶνοι καὶ πνευματώδη ποτὰ ἢ ὑγρὰ 5,069,459, νήματα καὶ ὑφάσματα 150,074, κατεργασμένα ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα 1,500, τέχνη χάρτου, τυπογραφικῆς, φωτογραφικῆς εἶδη, χαλκογραφικῆς, χαρακτικῆς καὶ ἀντικείμενα τῶν ὠραίων τεχνῶν 32,160, εἶδη σύμμικτα ἐκ διαφόρων ὑλῶν ἢ μὴ δυνάμενα νὰ τυχθῶσιν εἰς τὰς προηγουμένους κατηγόριαι 768,186.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατὰ κλάσεις ἐμπορευμάτων κίνησιν τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς τοῦ εἰδικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος, ἔχει αὕτη ὡς ἐξῆς:

Εἰσαγωγή ζῶα 2,482,331 δρ., κρέατα νωπὰ ἢ παρεσκευασμένα 15,511, γλωσσαι, ἀλλᾶντες καὶ λοιπὰ ἐδέσματα 37,934, τυρὸς 627,784, βούτυρον 431,396, δέρματα ἀκτέργαστα, ἔριαι, τρίχες, πτερὰ ἀκτέργαστα, ὄα, κουκούλια, ζωϊκὰ βραχὶ 3,401,271, ἀλείμματα 89,525, κηρὸς ἀκτέργαστος 452,445, κηρὸς κατεργασμένος 103,270, ἰχθῦς νωποὶ 56,191, ἰχθῦς παρεσκευασμένοι 3,880,044, χαβιζέριον 885,227, ὀστρεῖδιαι 8,043, λοιπὰ ὀστρεαι 35,490, δημητριακοὶ κηροὶ 50,193,204, ἄρζα 2,487,690, ὄσπρια 544,698, ἰχματικὰ καὶ χρωματικὰ ρίζαι, φυτὰ καὶ σπέρματα 226,609, καρφεῖς 3,089,518, λοιπὰ ἀποικικὰ 434,385, καπνὸς 69,513, πίτυρα, ἀσφοδέλειον, ἐρυθρόδανον, βάμβυξ, λίνον, κάνναβις καὶ ψιχθὸς ἀκτέργαστα, λαχανικὰ, ἄνθη καὶ σπέρματα 964,295, ἔλαια ἐδώδιμα, φωτισμοῦ καὶ βιομηχανικῆς χρήσεως 201,923, ἐλαιώδεις ἐδώδιμοι οὐσίαι 77,094, ἐλαιώδεις οὐσίαι καὶ ἐλαιώδη σπέρματα βιομηχανικῆς χρήσεως 140,280, ξυλεῖα θερμάνσεως 77,654, ξυλεῖα ναυπηγικῆς 271,773, ξυλεῖα οἰκοδομικῆς 6,165,947, ξυλεῖα βαρελοποιίαι 399,128, ξυλεῖα ἐπιπλοποιίαι 277,671, φελλὸς 24,568, μαστίχη 73,

796, ακατέργαστα δασικά προϊόντα 758,698, ακατέργαστα όρυκτά 6,156,518, μέταλλα ακατέργαστα 1,685,273, φαρμακευτικά είδη 930,264, χρώματα παρεσκευασμένα 209,193, άρώματα και σάπωνες 99,253, καρικεύματα 102,872, κόλλαι διάφοροι 186,624, χημικά προϊόντα 857,419, δέρματα και έστιά κατεργασμένα 1,235,410, έπιπλα και εκ ξύλου είδη 509,386, ζάχαρις 3,495,201, ζαχαρωτά 106,885, οίνοι 24,159, πνευματώδη ποτά 348,189, νήματα και κλωστοί 1,876,231, ύφασματα βαμβάκηρα 11,408,396, ύφασματα μάλλινα 4,973,816, ύφασματα μεταξωτά 805,451, ύφασματα εκ λίνου και άλλων ειδών 1,312,798, ύφασματα σύμμικτα 3,636,216, ένδύματα έτοιμα 957,507, πάλαι 888,314, σχοινία 822,751, τάπητες 172,067, δίκτυα 4,780, άνθη μμητά και πτερά στολισμού 93,141, κόρνοι 47,630, σκεύη εκ γής και ύλου 1,442,382, όρυκτά κατεργασμένα 615,158, μέταλλα κατεργασμένα 2,960,997, μηχανά 362,919, μουσικά όργανα 89,886, έπιτημονικά έργαλεία 43,493, ώρολόγια 176,304, χάρτης 1,444,187, βιβλία έντυπα 85,819, προϊόντα τυπωτικών τεχνών 6,554, εικόνες και άγάλματα 37,145, άμαξι 126,574, άλεξήλια και άλεξιέθρογα 225,926, λεπτά είδη στολισμού και πολυτελείας εκ παντοίων ειδών 783,893, όπτικης έργα 20,725, κάτοπτρα 37,518, λάμπαι και πολύφωτα 160,360, κηρωτά έπιχειρισμένα 34,930, χειρόκτι 114,818, παντοία άλλα έμπορεύματα 1,173,683.

Έξαγωγή: άλλείμματα 6,129, βάλκνοι 1,319,067, βάμβαξ 10,175, βαμβάκσπορος 1,000, βαφαί 2,030, βιβλία έντυπα 32,160, βούτυρον 8,942, δημητριακοί καρποί 113,449, άλευρα 46,380, δέρματα ακατέργαστα 723,691, δέρματα κατεργασμένα 602,757, έλαϊα 1,055,914, έλαιόλαδα 3,535,821, ζάχα 35,554, θηραϊκή γή 9,931, ιχθύς 77,512, καπνός 2,317,837, κικίδια 21,547, κουνούλια 342,823, λαχανικά 6,705, ξα 228,218, μάκμαρα ακατέργαστα 22,455, μάκμαρα κατεργασμένα 1,500, μέλι 1,026, μέταξα 573,019, μεταλλίτιδες 17,630,382, μόλυθος 4,324,414,

μυλίπετρα 7,315, νάφθα 40,662, νήματα 12,580, ξυλεία καύσιμος και ξυλάνθηρακες 5,804, ξυλεία οικόδομική 9,980, όπωρα νωπά 358,457, όπωρα ξηρά 22,517, σταφίς κορινθιακή 55,429,776, σταφίς έτέρου είδους 3,628,064, σύκα 2,076,812, όσπρια 7,180, οίνοι 5,062,599, πνευματώδη ποτά 6,860, σάπων 352,642, σμύρις 370,749, σπόγγοι 2,073,324, ταμβάκος 216,483, τυρός 26,559, ύφασματα βαμβάκηρα 96,543, ύφασματα μάλλινα 400, ύφασματα λινά 2,820, τάπητες 11,172, διάφορα φυσικά προϊόντα 440,743, διάφορα τεχνητα προϊόντα 327,443.

Τοιαύτη ή κίνησις του έξωτερικού έμπορίου της Έλλάδος κατά τό έτος 1887. Υπολείπεται ή σύγκρισις αυτού προς τό έν έτει 1888, εύθύς ώς τούτο συμπληρωθή και οι ύπουργικοί πίνακες του δημοσιευθώσι.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ 8 ΜΗΝΩΝ ΤΟΥ 1888

Πρό όλίγου έδημοσιεύθη έν τη Έρημερίδι της Κυβερνήσεως ή κατάστασις των βεβαιωθέντων και είσπραχθέντων δημοσίων έσόδων της χρήσεως του 1888 κατά τους πρώτους έπτά μήνας (1 Ιανουαρίου — 31 Αυγούστου 1888). Έπί των 95,306,221 δρ. του προϋπολογισμού έβεβαιώθησαν 51,785,596 και είσπράχθησαν 39,417,657. Έν δικστήματι λοιπόν των δύο τρίτων του έτους ούτε έβεβαιώθησαν ούτε είσπράχθησαν τά δύο τρίτα (63,537,486 δρ.) του προϋπολογισμού, άλλα καθυστεροϋσιν αυτών ή μόν βεβαιώσις κατά 11,751,890 δρ. ή δέ είσπραξις κατά 24,109,829. Σημεΐα ένδεικτικά της βαρείας πορείας του προϋπολογισμού του κράτους. Έκ των είσπραχθέντων έν γένει, 18,310,009 άνήκουσιν εις τά τελωνεία και 23,872,309 εις τά ταμεία. Η προσέγγισις των αριθμών τούτων, άγνωστος κατά τάς προηγουμένας περιόδους εις την μεταξύ των άμέσων και έμμέσων φόρων άναλογίαν, σχετίζεται προς τό όσημέραι αναπτυσσόμενον φορολογικόν επί της κατακλώσεως βάρους.

Ἰδοὺ πῶς ἔχουσιν αἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τῶν σημαντικωτέρων φόρων, ἤτοι τῶν εἰσπραγόντων εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν πλέον ἕκαστος τῶν 100 χιλ. δραχμῶν: Α') *Ἀμμοὶ φόροι* φόρος ἐπὶ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν 514 χιλ., ἐπὶ τῆς σταφίδος 1,337 χιλ., ἐπὶ τῶν ζώων 1,312 χιλ., ἐπὶ τῶν ἐπιτηδευσμάτων 439 χιλ., ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν 123 χιλ. — Β') *Ἐμμεσοὶ φόροι* τελωνιακὰ τέλη 14,558 χιλ., χαρτόσημον 4,905 χιλ., πρόσθετα τέλη 546,581 χιλ., διάφορα δικαιοματὰ 208 χιλ., δικαίωμα καταναλώσεως ποτῶν 197 χιλ., προξενικὰ τέλη 269 χιλ., δικαίωμα καταναλώσεως καπνοῦ 2,840 χιλ., ἀντίτιμον σιγροχάρτου 1,325 χιλ., τέλη σιδηροδρόμων 109 χιλ., ἀντίτιμον πυρείων 176 χιλ., ἀντίτιμον πετρελαίου 1,713 χιλ. — Γ') *Δημόσια καταστήματα* τχυδρομικὰ τέλη 734 χιλ., τηλεγραφικὰ τέλη 529 χιλ. — Δ') *Δημόσια νομήματα καὶ κτήματα* ἀντίτιμον σμύριδος 111 χιλ., ἀλικαὶ 664 χιλ., ἰχθυοτροφεῖα 259 χιλ., δάση 391 χιλ. — Ε') *Ἐκποιήσεις ἐθν. κτημάτων* οὐδὲν τῶν ἄρθρων αὐτοῦ πρὸς ἄγειν 100 χιλ. — Σ') *Διάφορα εἰσοδήματα* τόκοι ὑπερημερίας 241 χιλ., δικαστικὰ ἔσοδα 203 χιλ., διόδια ἐθνικῶν καὶ ἐπρχικῶν ὁδῶν 104 χιλ., ἀντίτιμον ἐκποιημένου ὕλικου στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὑπηρεσίας 131 χιλ., διάφορα εἰσοδήματα 138 χιλ., ὑπερτίμησις τῶν εἰς τὰ τελωνεῖα εἰς μεταλλικὸν εἰσπραττομένων τελῶν εἰσπρωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς 2,158 χιλ., εἰσπράξεις λόγῳ πολιτικῶν συντάξεων 125 χιλ., ἔσοδα ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ στρατολογικοῦ νόμου 425 χιλ. — Ζ') *Ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα* οὐδὲν τῶν ἄρθρων αὐτοῦ πρὸς ἄγειν 100 χιλ. δρ. — Η') *Ἔσοδα κεκλεισμένων χρησέων* δημόσια 1,419 χιλ. — Θ') *Ἔσοδα ἀναγεόμενα* σχεδὸν μηδὲν (6,285 δρ. τὸ ὄλον).

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΑΙ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑΙ

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1887 συνεκροτήθη ἐν Καρλίσλῃ συνέδριον τῶν συνεργατικῶν ἐταιριῶν τῆς Ἀγγλίας, τὰ πορίσματα

τῶν μελετῶν τῶν ὁποίων κέκτηνται μεγάλην σημασίαν. Ὑπελογίσθησαν 1,409 συνεργατικαὶ ἐταιρίαι ἐν Ἀγγλίᾳ, Σκωτίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ περιλαμβάνουσαι 911,797 μέλη. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν εἶναι ἀρχηγὸς οἰκογενείας, καὶ ὅτι ἕκαστη οἰκογένεια ἀποτελεῖται ἐκ 5 μελῶν, ἰδοὺ ὅτι 4 1/2 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐνδικαίρονται ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἐπικρατείᾳ εἰς τὰς συνεργατικὰς ἐταιρίας αὐτῆς, δηλαδὴ τὸ ἕννατον περίπου τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ τῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 1886 ἐν ταῖς ἐταιρίαις ταύταις τὸ σύνολον τῶν μὲν ἐργασιῶν αὐτῶν ἀνέβη εἰς 812 1/2 ἑκατομμύρια δραχμὰς εἰς χρυσόν, τῶν δὲ κερδῶν τῶν εἰς 78 1/2 ἑκατομ. δρ.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ φαινομένου τούτου ὀφείλεται εἰς τὴν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν πρώτην δοκιμὴν ἐπιτὰ πτωχῶν ὑφαντῶν τῆς Ροχσδάλης. Ἀποῦ διὰ μικρῶν δεκαλέπτων καταβολῶν κατήρησαν κεφάλαιον 700 δραχμῶν, ἐμίσθωσαν μικρὸν παράπηγμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπώλουν τὸ ἐσπέρας εἰς τὰ μέλη τῆς μικρῆς ἐταιρίας, τὴν ὁποίαν συνέστησαν, τρόφιμα ἀγοραζόμενα χονδρικῶς. Σήμερον ἡ ἐταιρία τῶν κέκτηται περιουσίαν ὀκτώ ἑκατομμυρίων δρ. Ἐν γένει τὸ κατῶρθωμα τῶν συνεργατικῶν ἐταιριῶν τῆς Ἀγγλίας ὀφείλεται εἰς αὐτὰς ταύτας, οὐδαμῶς δὲ εἰς τὴν ἀνάμειξιν τῆς κυβερνήσεως. Εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς συνεχείας, τὸ ὁποῖον καθοδηγεῖ τὴν μικρὰν ἐπιχείρησιν καὶ ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν τὴν προβιβάζει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἡ τοιαύτη πρόσδος τῶν συνεργατικῶν ἐταιριῶν τῆς Ἀγγλίας ἀνήκει εἰς τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ λαοῦ αὐτῆς, εἰς τὴν ἐπιμονὴν μεθ' ἧς ἔθεσεν οὗτος εἰς ἐνέργειαν τὸ συνεταϊριστικὸν πνεῦμα, εἰς τὴν φρόνησιν μεθ' ἧς διεξήγαγε τὸν συνεταϊριστικὸν ἀγῶνα καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας του. Δὲν ἀπέβλεψαν οἱ μικροὶ ἀγωνισταὶ αὐτοῦ νὰ γίνωσι διὰ μιᾶς ἑκατομμυριοῦχοι. Δύνανται νὰ εἰπωσιν, ὅτι ἐπὶ τέλους ἐθριάμβευσεν ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῶν. Ἐνωθέντες κατήρησαν οικονομικὰς δυνάμεις ἀγνώστους τὸ πρὶν ἐν τῇ ἐνδεεῖ τάξει εἰς ἣν ἀνήκον. Καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες προηγουμένως ἦσαν ἔρμαιοι τῆς στοιχειωδιστέρας ἀνάγκης, σήμερον ἐκ τοῦ ἐταιρικοῦ ταμείου τῶν παρέχουσιν ἐπιχορηγήσεις εἰς σχολεῖα καὶ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ἰδρύουσι

βιβλιοθήκας εἰς χρῆσιν τῶν κατωτάτων στρωμμάτων τοῦ λαοῦ καὶ βιβλίους ἐν εἰς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τῆς καθολικῆς προόδου.

Αἱ συνεργατικαὶ ἑταιρίαι τῆς καταναλώσεως ἀγοράζουσιν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ παραγωγοῦ τὰ ἀντικείμενα, ἅπερ πωλοῦσι πρὸς τὰ μέλη των, καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τοῖς καταστήμασί των, εἰς τὰς συνήθεις τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου τιμᾶς. Προμηθεύμεναι μεγάλης ποσότητος ἀπὸ τοῦ παραγωγοῦ, ἐπιτυγχάνουσι πρὸς αὐτῶν πλείονας ἢ οἱ κοινὸι προμηθευταὶ ὠφελείας. Πωλοῦσαι δὲ τοῖς μετρητοῖς, ἀποφεύγουσιν ὅλους τοὺς κινδύνους, εἴτε τῆς ἀργίας εἴτε τῆς ἀπωλείας τῶν κεφαλαίων των εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐπὶ πιστώσει ἀγοραστῶν. Ἐκ τούτου προέρχεται, ὅτι τὰ καθαρὰ εἰσοδήματα αὐτῶν ἀναβαίνουν εἰς 10 καὶ 12 τοῖς 0/0 ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν πωλουμένων ἀντικειμένων. Ἡ σημασία τοῦ καθαρῶ τούτου κέρδους τῶν συνεργατικῶν τῆς καταναλώσεως ἑταιριῶν εἶναι προφανής, ἰδιαιτέρως δὲ ἐλκυστικὴ καὶ προοδυστικὴ τῶν περὶ τὴν ἐργασίαν των, ὡς ἐκ τῆς διανομῆς αὐτοῦ μεταξὺ ἀπ' ἑνὸς τῆς ἑταιρίας καὶ ἀπ' ἑτέρου τῶν ἀγοραστῶν τῆς ἀναλόγως τῆς καταναλώσεως ἑκάστου, συνδυασμὸς εὐρύων τῶν κύκλων τῶν ἀγοραστῶν καὶ ἐπομένως τῶν κερδῶν.

Μὴ νομίση δὲ τις, ὅτι αἱ συνεργατικαὶ ἑταιρίαι τῆς ἀγγλικῆς ἐπικρατείας περιορίζονται εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας τῆς συναλλαγῆς, ἀγορᾶν δηλ. χονδρικὴν καὶ πώλησιν λιανικὴν, διότι παρὰ τῆς κυρίως ταύτης ἐπιχειρήσει συνεδύσαν καὶ ἄλλας βλέψεις τῆς νεωτέρας βιομηχανικῆς περιόδου, ἰδρύσασκε π. χ. πρὸς ἑκταῖς ταμιευτήρια, ἐν οἷς τὰ μέλη των καὶ οἱ ἀγοραστικῶν τοποθετοῦσιν, ἐπὶ μείζονι κατὰ τι τόκῳ, τὰ μερίσματα των καὶ ἄλλας καταβολὰς των, ἐξ οὐπερ ἐπιτυγχάνουσιν αἱ ἑταιρίαι τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐργασιῶν των, ὡς ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν δικθεσίμων κεφαλαίων των.

Ἀπ' ἑνὸς τὰ ἀποθεματικὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα καταρτίζουσιν αἱ ἑταιρίαι ἐκ τῶν ἐνικυσιῶν κερδῶν των, καὶ ἑτέρου τὰ κεφάλαια τῶν εἰρημένων ταμιευτηρίων συνεκέντρωσαν τοσαῦτα χρηματικὰ ποσὰ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἑταιριῶν τούτων, ὥστε ἡ χρῆσις αὐτῶν ἀπετέλεσε θέμα ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον τὴν

προόδῳ των. Τὰ κεφάλαια εὐκόλως συναθροίζονται, δυσκόλως ὁμως συντηροῦνται. Ἄπειρα παραδείγματα, ἐν οἷς οἱ τιμιώτεροι καὶ γονιμότεροι ἰδρῶτες ἐχωνεύθησαν εἰς τὸ βράθρον τῆς ἀπρονοησίας καὶ τῆς ἐγκληματικότητος. Εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ζωῆς τῶν συνεργατικῶν ἑταιριῶν τῆς Ἀγγλίας ἀνεφάνη ἑνωρὶς ἡ δημιουργὸς ἀρχὴ τῆς διὰ τῶν κεφαλαίων των ἰδρύσεως ἐργοστασίων, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐτοποθετήθησαν τὰ ἑταιρικά κεφάλαια κατὰ ἑκατομμύρια.

Ἡ ἀπλῆ ἀρχὴ τῶν συνεργατικῶν τῆς καταναλώσεως ἑταιριῶν, τῆς ἀγορᾶς δηλαδή καὶ πωλήσεως, ἔλαθε βαθμηδὸν τοιαύτην ἀνάπτυξιν, ὥστε ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐσχηματίσθησαν ἰδιαιτέραι ἑταιρίαι καταστημάτων χονδρικῆς πωλήσεως εἰς προμήθειαν τῶν κατὰ μέρος συνεργατικῶν ἑταιριῶν. Ἐν τοιοῦτο κατὰστημα ἐν Μαγγεστρίχ κατὰ τὸ 1886 ἐνήργησε 130 ἑκατομ. δρ. πωλήσεις πρὸς τοιαύτας ἑταιρίας ἐπὶ καθαρῶ κέρδει αὐτοῦ 2 ἑκατομμυρίων. Ἴνα ἐννοήση τις τὴν εὐρύτητα τοῦ συνδυασμοῦ τούτου μεταξὺ τῶν κατὰ μέρος συνεργατικῶν τῆς καταναλώσεως ἑταιριῶν καὶ τῶν προμηθευτικῶν δι' αὐτὰς καταστημάτων, ἀρκεῖ τὸ παράδειγμα τοῦ εἰρημένου ἐν Μαγγεστρίχ καταστήματος, ὅπερ ὀργάνισεν ἐργοστάσια σαπωνοποιίας, ὑποδηματοποιίας, διπυρίτου κλπ. ἔχει πράκτορας ἐν ταῖς σημαντικωτέραις ἀγοραῖς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, προμηθεύμενον ἐν αὐταῖς, εἰς τὰς συμφερωτέρας τιμᾶς, τὰ διάφορα προϊόντα τῆς καταναλώσεως τῶν συνεργατικῶν τῆς πελατείας του ἑταιριῶν.

Αἱ συνεργατικαὶ ἑταιρίαι τῆς Ἀγγλίας ἐβάδισαν μετὰ μεθόδου, δύναται τις εἰπεῖν, στρατηγικῆς. Ἀγνοῦσαι τὸ ἔδαφος, προέβαινον μετὰ περισκέψεως, τιμώσης τὸ διορατικῶν τῶν ἐν αὐταῖς προπορευομένων. Ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας των εὐρύνητο βαθμηδόν, καὶ τότε ἰδρύνοντο τὰ ἐργοστάσια καὶ τὰ δανειστήρια αὐτῶν, ὅταν ἐβέβαιοντο ἡ ὑπαρξὶς ἰκανῆς πελατείας. Ἐπροχώρησαν ἤδη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ δυσχέρεια ἀνάγεται ὄχι πλέον εἰς τὴν ἔνδεικν ἄλλ' εἰς τὴν πληθώραν τοῦ πλούτου. Ἐκ τῶν 78 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὰ κατὰ τὸ 1886 κέρδη των, διενεμήθησαν πράγματι μόνον 24

ἑκατομμύρια εἰς τοὺς συνεταίρους καὶ τοὺς ἀγοραστάς των, πλεόν δὲ τῶν 54 ἑκατομ. ἔμειναν διαθέσιμα εἰς χεῖρας τῶν ἑταιριῶν.

Ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Καρλίσλης ἀντηλλάχθησαν πολλαὶ ἰδέαι περὶ τῆς σκοπιμωτέρας χρήσεως τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων τῶν συνεργατικῶν ἑταιριῶν. Μεγάλᾳ ποσᾷ κατεβλήθησαν εἰς μερίδας βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς μετοχὰς τῆς θαλασσίας διώρυγος τῆς Μαγχεστρίας. Ἡ χρῆσις αὕτη δὲν ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν προπορευομένων εἰς τὸ ρεῦμα τῶν συνεργατικῶν ἑταιριῶν. Οἱ πλεῖστοι ὑπεστήριξαν τὴν διὰ τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων τῶν ἑταιριῶν τούτων περαιτέρω ἔτι ἐπίδοσιν τῆς συνεργατικῆς τοῦ λαοῦ ἰδέας, οἱ μὲν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ γεωργίᾳ. Οἱ πρῶτοι ἀπέβλεπον εἰς τὸν διὰ τῶν κεφαλαίων τούτων ὄργανισμόν τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἐργάται νὰ ἔχωσι συμμετοχὴν εἰς τὰ ἐπιχειρηματικὰ κέρδη, προβιβαζόμενοι οὕτω ἀπὸ ἀπλῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν εἰς μετόχους, κατ' ἀνάλογόν τι μέτρον, τῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ δεῦτεροι ἀπέβλεπον εἰς τὴν διὰ τῶν κεφαλαίων τῶν συνεργατικῶν ἑταιριῶν κατάρτισιν ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων, δι' ἀγορᾶς μεγάλων ἐκτάσεων γῆς καὶ ἐπίδοσεως ἐν αὐταῖς εἰς διαφόρους καλλιεργεῖας προϊόντων χρησίμων εἰς τὰ μέλη τῶν συνεργατικῶν ἑταιριῶν. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπιπέσεις καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τελευταίαν δὲν πρόκειται εἰμὴ περὶ ἐπεκτάσεως τῆς θεμελιώδους ἰδέας τῶν συνεργατικῶν τῆς καταναλώσεως ἑταιριῶν.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΑΣ

Ἐνεκεν τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπεκτάσεως ἐν Γαλλίᾳ τῆς ἐκ σταφίδων κατασκευῆς καλοῦ οἴνου, ἀφοῦ ὡς ἐκ τῆς φυλλοξήρας σπουδαίως ἡ παραγωγή τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀμπέλων περιωρίσθη, ἡ εἰσαγωγή τοῦ σταφιδοκάρπου ἐν αὐτῇ ἐπολλαπλασιάσθη καὶ κατήντησεν ἡ Γαλλία νὰ κατα-

ναλίσκη τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ὄλης ἐπὶ τοῦ προϊόντος τούτου ἐξαγωγῆς τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι ἄνω τῶν 70,000 τόννων, ἐπὶ 165,000 τόννων τοῦ ὀλικοῦ ποσοῦ τῆς ἐξαγωγῆς ἡμῶν. Προφανῆς λοιπὸν ἦτο καὶ εἶναι, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τοῦ φόρου τῆς εἰσαγωγῆς ἔμελλε καὶ μέλλει ἀναγκαστικῶς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ προϊόντος ἡμῶν τούτου ἐν Γαλλίᾳ νὰ αὐξήσῃ καὶ τὰς ἐν Ἑλλάδι τιμὰς αὐτοῦ ἐπικαισθητῶς νὰ καλλιετερεύσῃ, συνεπῶς δὲ σπουδαῖα κέρδη νὰ προσπορίσῃ τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ αἱ κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις, συνετῶς φερόμεναι, κατέγειναν, ἀπὸ τετραετίας μάλιστα, εἰς τὴν ἐπίτευξιν ἐμπορικῆς συμβάσεως, ἧς κυρία βᾶσις θὰ ἦτο ἡ ἔκπτωσις τοῦ εἰσαγωγικοῦ τούτου τέλους ἐν Γαλλίᾳ. Κατὰ τὰς μακρὰς δὲ περὶ τούτου μεταξὺ τῶν δύο κυβερνήσεων διαπραγματεύσεις, ἡ ἡμετέρᾳ ἐπρότεινε τὴν ἔκπτωσιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους κατὰ μίαν δραχμὴν, ἀλλ' ἡ γαλλικὴ δὲν ἔστεργε δυστυχῶς, οὔτε κατὰ 25 λεπτὰ νὰ καταβιβάσῃ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐγγχωρίου ἀμπελοφυτικῆς προστατευτικῆς τῆς τέλους. Πρὸ δύο ἐτῶν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔχουσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ τὸ εἰσαγωγικὸν τούτου τέλος ἦτο ἀνώτερον τοῦ ἰσχύοντος ἐν Γαλλίᾳ, ἤτοι τῶν 6 φράγκων, φοβουμένη δὲ τὰς διαδόσεις περὶ αὐξήσεως καὶ περὶ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ προστατευτικοῦ τούτου δασμοῦ ἐπὶ τοῦ σταφιδοκάρπου, ἠναγκάσθη νὰ φροντίσῃ τὴν πρόληψιν τοῦ κακοῦ καὶ, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 5 μαρτίου 1886 ἔτους, παρουσίασε πρὸς ἐπιψηφισιν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τὸ καίμενον τῆς προσωρινῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας ἐμπορικῆς συνθήκης, ἐν ἧ, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐπρόκειτο περὶ ὑποχρεώσεως τῆς Γαλλίας, ὅπως μὴ δύναται νὰ αὐξήσῃ τὸν δασμὸν τῶν 6 φράγκων ἐπὶ τῶν 100 χιλιογράμμων, ὅστις δασμὸς εὐρίσκεται ἔτι καὶ νῦν ἐν ἰσχύϊ.

Ἐν τῇ συνεδρίᾳσι λοιπὸν ἐκείνῃ, ἀναγινωσκομένου τοῦ κειμένου τῆς συμβάσεως ταύτης, πολλοὶ μὲν τῶν βουλευτῶν ἐζήτησαν νὰ μάθωσιν, ὅποια ἦσαν τὰ ἀνταλλάγματα, ἅτινα τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἐπρόκειτο νὰ προσπορίσῃ ἑαυτῷ ἐκ τῆς ὑπὸ συζήτησιν συμβάσεως, ἡ κυβέρνησις δὲ ἔδωκε διασαφήσεις τινὰς, καθ' ἃς τὰ μὲν παραχωρούμενα τῇ Γαλλίᾳ ἀνταλ-

λάγματα, ἀθροϊζόμενα, μόλις ἠδύναντο νὰ ἀνέλθωσιν εἰς 80 — 100 χιλιάδας δραχμῶν, ἐνῶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπιτυγχανόμενα ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν α') ἢ μὴ αὐξήσεις τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους τῆς σταφίδος ἡμῶν, β') ἢ ἀπὸ 4 1/2 εἰς 2 φράγκα κατὰ χιλιόλιτρον ἐλάττωσις τοῦ τέλους ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν οἴνων, γ') ἢ ἀτέλεια τῶν σύκων, διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ ὑφισταμένου δασμοῦ τῶν 6 φράγκων καὶ δ') ἢ ἐλάττωσις τοῦ τέλους τοῦ ἐπιβεβλημένου ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐλαίου.

Ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, κύριος σκοπὸς τῆς συμβάσεως ταύτης ἦτο ἡ ἔκπτωσις τοῦ ἐπὶ τῆς σταφίδος εἰσαγωγικοῦ ἐν Γαλλίᾳ προστατευτικοῦ δασμοῦ, ἢ, καὶ ἐν ἀνάγκῃ, ἡ μὴ αὐξήσεις τούτου, καθόσον, ἐξ ὧσιν ἐν Γαλλίᾳ ἐμάθομεν κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος, οἱ ἰδιοκτῆται ἀμπέλων εἶχον σκοπὸν νὰ ζητήσωσι παρὰ τῆς κυβερνήσεώς των τὴν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν σταφίδων τῶν αὐτῶν προστατευτικῶν δασμῶν, οἵτινες ἐπεβλήθησαν ἤδη πρό τινος ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν σιτηρῶν, δηλαδὴ αὐξήσιν ἀπὸ 6 φράγκων ἐπὶ τῶν 100 χιλιογράμμων εἰς 20, 30 μέχρις 60 φράγκων, δυνάμει τοῦ ἀξιώματος τῆς ἰσότητος ἐν τῇ προστασίᾳ. Κατὰ δεύτερον λόγον ἤρχετο ὁ σκοπὸς τῆς ἀτελείας τῶν σύκων, ἅτινα δὲν εἰσήγοντο μὲν ἄχρι τοῦδε ἐν Γαλλίᾳ κατὰ μεγάλας ποσότητας, ἀλλὰ τὰ ὅποια, χρησιμώτατα ὄντα διὰ τὴν κατασκευὴν οἴνοπνεύματος, ἐμελλον βεβαίως νὰ εἰσαχθῶσιν, ἐντὸς μικροῦ χρόνου, κατὰ πολὺ ἀνώτερον βαθμὸν τῶν τῆς Τουρκίας, ἣτις εἰσάγει νῦν περὶ τὰ 4,500,000. Ἡ δὲ ἐλάττωσις τοῦ εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ τῶν οἴνων ἤρχετο κατόπιν, καὶ ὑπῆρχεν ἐλπίς ὅτι καὶ ἐκ ταύτης θὰ ἠῤῥξανε σπουδαίως ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἑλληνικῶν οἴνων ἐν Γαλλίᾳ.

Πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν ὀφειλῶν τούτων ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἠλάττωσε καὶ αὐτὴ τὰ τέλη ἄλλων εἰδῶν καὶ προϊόντων εἰσαγομένων παρ' ἡμῖν ἐκ Γαλλίας. Οὕτω διὰ μὲν τοὺς οἴνους ὁ δασμὸς ἀπὸ 156.25 φρ. τὴν βαρέλαν ἠλαττώθη εἰς τὸ ἥμισυ, ἦτοι 80 φρ., διὰ δὲ τοὺς ἀφρώδεις οἴνους ἀπὸ 390.62 φρ. ἠλαττώθη εἰς 195, διὰ δὲ τὰ τρίχαπτα, τὰ ἀρώματα, τὰ

χνουδιωτὰ μεταξωτὰ (βελοῦδα) καὶ τοὺς ὑψηλοὺς πέλους (διατί ἄραγε μόνον τούτους 1) ὡσαύτως ἐπεβλήθη ἡ κατὰ 50 ο/ο ἐλάττωσις τῶν τελῶν. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν μάλιστα τοῦ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν ὑπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Βουλῇ, οἱ ἐλαττούμενοι δασμοὶ οὗτοι ἦσαν ὑπέρογκοι καὶ εἶχον τοιουτοτρόπως ἀναγραφῆ ἐν τῷ δασμολογίῳ πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ χάριν τῆς διευκολύνσεως τῶν διαπραγματεύσεων ἐπὶ τῆς συμβάσεως ταύτης, διότι ἦτο γνωστὸν ὅτι οἱ Γάλλοι ἀντέτασσον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὅτι οὐδὲν ἡ Ἑλλὰς εἶχε νὰ προσφέρῃ ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ἡ δὲ ἡμετέρα κυβέρνησις προνοοῦσα περὶ τούτου, εἶχε συντάξει προσκίριως ἄδικον καὶ κατὰθλιπτικὸν διὰ τὴν Γαλλίαν δασμολόγιον, ἐπιβαρύνασα ὑπερόγκως τοὺς ἀφρώδεις οἴνους καὶ τὰ τρίχαπτα, ὧν ἡ εἰσαγωγὴ διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ δασμοῦ ἦτο ἐλαχίστη, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἡ κατανάλωσις ἐμελλε σπουδαίως νὰ αὐξήσῃ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν 50 ἐπὶ τοῖς ο/ο, καὶ συνεπῶς καὶ αἱ πρόσδοδοι ἡμῶν θὰ ἐβελτιοῦντο, διότι καὶ αἱ εἰσαγόμενα ἐνταῦθα πολύτιμοι ἐσθῆτες καὶ τὰ τρίχαπτα πρὸ πάντων θὰ ἐτελωνίζοντο, ἐνῶ ἄχρι τοῦδε διέφευγον τὸ ὄμμα τῶν τελωνιακῶν ἐλεγκτῶν, διὰ τὸ μικρὸν τοῦ ὄγκου των καὶ τὸ μυστηριῶδες τῆς ἀποκρύψεως των.

Ἐπρόκειτο λοιπὸν, μετὰ τὴν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς παραδοχὴν τῆς συμβάσεως ταύτης τῆς ἐμπορικῆς, νὰ εἰσαχθῆ αὕτη καὶ ἐν τῇ Γαλλικῇ Βουλῇ, ὅπου, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 28 Μαρτίου 1886, ἐγένετο παραδεκτὴ διὰ ψήρων 339 κατὰ 174 ἐπὶ 513 ψηφισάντων, ἂν καὶ πολλοὶ βουλευταί, τῆς δεξιᾶς ἰδίως πτέρυγος, ἐκηρύχθησαν ἐναντίον τῆς συμβάσεως, καθόσον ἐφρόνουν ὅτι ἐβλάπτοντο σπουδαίως τὰ συμφέροντα τῶν ἀμπελοκτημόνων καὶ συνεπῶς τὰ τοῦ γαλλικοῦ δημοσίου, διότι τοῦτο, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἰσχύος τῆς συμβάσεως, ὡς τινες ἐσφαλμένως ἐνόμισαν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ αὐξήσῃ τὸ εἰσαγωγικὸν τέλος τῶν σταφίδων. Οὐχ ἦττον ἠναγκάσθη ἡ Γαλλικὴ Βουλὴ, νὰ παραδεχθῆ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν κ. Flourens καὶ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Seydet, ὑπερασπισθέντων εὐγλώττως τὴν σύμβασιν ὡς

σύμφωρον τῇ Γαλλίᾳ καὶ ὡς μὴ παρέχουσιν σπουδαῖα πλεονεκτήματα τῇ Ἑλλάδι, διὰ τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἐγένετο διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ἐξκίρσεις, ἀφοῦ τὰ αὐτὰ προνόμια καὶ εἰς ἄλλα κράτη, ὡς τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, διὰ παραπλησίαν συμβάσεων εἶχον χορηγηθῆ. Ἡ Γαλλικὴ ὁμως Γερουσία, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν παραδοχὴν τῆς συμβάσεως ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Βουλῆς, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ζητήματος, ἀπέρριψε τὴν σύμβασιν παραδόξως καὶ ἀνεπίστως, καθότι, ὡς ἐγένετο κατόπιν γνωστόν, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, θεωροῦσα βεβαίαν τὴν ἐπιψήφισιν καὶ παρὰ τῆς Γερουσίας, ὅπου πλεονάζουσι κατὰ πολὺ οἱ δημοκρατικοί, οἵτινε καὶ ἐπροστάτευσον τὴν συνθήκην, οὐδεμίαν σοβαρὰν ἐνέργειαν ἐποίησεν ὑπὲρ τῆς ἐπιψηφίσεως, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη ἐκ τοῦ ὅτι πολλοὶ τῶν Γάλλων ὑπουργῶν διεβεβαίωσαν τὸν ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι πεποιθήσις ὑπῆρχε περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἐν τῇ Γαλλικῇ Βουλῇ ἀπαντηθεῖσαι δυσχέρειαι πρὸς ἐπιψηφίαν τῆς συμβάσεως, ἀπὸ μέρους τῶν, ὡς προερέθη, ὀπαδῶν τῆς δεξιᾶς, δὲν ἤθελον ὑπάρξει ἐν τῇ Γερουσίᾳ, ὅπου οἱ δημοκρατικοί, οἱ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ ζωηρῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων, ὑπετίθετο ὅτι ἀσυζητηταὶ μάλιστα θὰ ἐδίδον ψῆφον ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς συμβάσεως, δι' ἧς θὰ ἐδραιοῦντο ἀφ' ἑτέρου καὶ αἱ περὶ γαλλικῆς ἐπιρροῆς ἰδέαι.

Ἐκτοτε μετὰ τὴν παρὰ τῆς Γερουσίας ἀπόρριψιν τῆς συμβάσεως ἐγένοντο ἐκ νέου ἐπανειλημμένα ἐνέργειαι, καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐνταῦθα πρὸς νέαν ὑποβολὴν ἐνώπιον τῶν Βουλῶν τῆς μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν συνομολογηθείσης ἐμπορικῆς συμβάσεως, τὸ δὲ γαλλικὸν ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἀπηύθυνε πολλὰ ὑπομνήματα πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου ὑπουργεῖον τῆς Γαλλίας, ἐν οἷς ἐξέθετε καὶ πάλιν τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν Βουλῶν ἐπιψηφίσεως τῆς προσωρινῆς ἐμπορικῆς συμβάσεως, ἧτις εἶχε διομολογηθῆ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἑλλάδος. Ὡς δ' ἠγγέλθη πρὸ τινος ἐκ Παρισίων, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς κ. Goblet, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ ἐμπορίου, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν τὴν σύμβασιν ταύτην. Κατὰ τινὰ μάλιστα νεώτερα τηλεγραφήματα, ἡ ἐπι-

τροπὴ πρὸς συζήτησιν διωρίσθη, ἀλλά, κατὰ κακὴν τύχην, πάντα τὰ μέλη αὐτῆς τυγχάνουσιν ἐναντίᾳ τῆς παραδοχῆς τῆς συμβάσεως.

Εἶναι πασίδηλον ἐν τούτοις, ὅτι αἱ ἐπελευσόμεναι ὠφέλειαι ἐκ τῆς ἐπιψηφίσεως τῆς συμβάσεως ταύτης ἔσονταί σημαντικαὶ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἱ τιμαὶ τῆς σταφίδος θὰ καλλιεργηθῶσιν, ὑπάρχει μεγάλη πιθανότης ὅτι καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν σταφιδαμπέλων θὰ λάβῃ γιγαντιαίας ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν διαστάσεις καὶ ἡ παραγωγὴ, ἧτις ἔδεκαπλασιασθή ἐν δικστήματι ἡμίσεως αἰῶνος, θὰ πολλαπλασιασθῆ ἔτι μᾶλλον ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ (1). Ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εὐλόγως δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἡ σταφίς εἶναι πραγματικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶδος μεταλλείου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκμετάλλευσίς δύναται νὰ ἀποβῆ ἐπικερδεστάτη, ὅταν ἐξασφαλισθῶσι τὰ μέσα τῆς καταναλώσεως.

Ἡ Γαλλία, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν, τυγχάνει σήμερον ὁ σπουδαιότερος καταναλωτὴς τοῦ προϊόντος ἡμῶν τούτου, δὲν θὰ παρέλθῃ μάλιστα πολὺς χρόνος καὶ τὸ ἡμισυ καὶ πλέον τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν σταφιδαμπέλων, ἐὰν τὰ εἰσαγωγικὰ τέλη μείνωσι τὰ αὐτὰ, θὰ ἀγοράζηται βεβαίως ὑπὸ τῆς χώρας ταύτης, ἧτις ὁσημέραι βλέπει τὴν ἀμπελοπαραγωγὴν τῆς ἐλαττουμένην, ἕνεκεν τῆς φυλλοξήρας. Σημαντικὸν λοιπὸν εἶναι νὰ μένωσιν ἀνοικτοὶ οἱ γαλλικοὶ λιμένες εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἡμετέρου σταφιδοκάρπου καὶ λίαν ἐπωφελεῖς διὰ τὴν χώραν ἡμῶν τὸ νὰ μὴ δύναται ἡ Γαλλία νὰ αὐξήσῃ τὸν εἰσαγωγικὸν δασμὸν αὐτοῦ κατὰ, ὅσον ἔνεστι, μεγαλύτερον διάστημα χρόνου. Διότι ἐὰν μὲν παραδεχθῆ τις τὴν ὑπερσχύουσαν γνώμην, καθ' ἣν ἡ φυλλοξήρα δὲν θέλει ἐκλείπει τῆς Γαλλίας, καὶ οὕτω ἡ οἶνοπαραγωγὴ θέλει μείνει πάντοτε

(1) Ἐν στρέμμα σταφιδαμπέλου παράγει σήμερον 100-1200 λίτρας σταφίδος. Ὑπάρχουσιν ὁμως πολλοὶ ἀκόμη γαῖται πρόσφοροι τῷ εἶδει τούτῳ τῆς καλλιέργειας, ἀλλὰ μένουσιν ἀνεκμετάλλευτοι. Ἐν Ἡλίδι εὐρίσκονται γαῖται, ἐν αἷς τὸ στρέμμα δίδει ἄνω τῶν 2,000 λίτρων σταφίδος, ἀλλ' αἱ φυτεῖαι δὲν ἔχουσιν ἐπεκταθῆ ἐφ' ὅλων τῶν κατελλήλων πρὸς τοῦτο γαιῶν.

ήλαττωμένη και άνεπαρκής δια τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, τότε οὐδεὶς φόβος θὰ ὑπῆρχεν, ὅτι ἡ Γαλλία θὰ ἐζήτει ποτὲ τὴν κατάργησιν τῆς συμβάσεως, καθόσον εἶναι βεβαιότατον, ὅτι τὸ ἐκ τῆς παραγωγῆς τῆς ἐλλείπον, ὅπερ ἀνήρχετο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς δέκα πέντε ἑκατομμύρια ἑκατολίτρων, θὰ ζητήσῃ νὰ τὸ προμηθευθῇ ἀλλοχόθεν, ἔστω καὶ ἐναντίον ὄλων τῶν διακαρτυρήσεων τῶν κατόχων οἰνοφόρων γαιῶν, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ξένων οἴνων καὶ σταφίδων. Ἐὰν δὲ ἡ γαλλικὴ παραγωγή ἀπὸ τῆς καταπτώσεως, εἰς ἣν εὐρίσκεται σήμερον, ἀνήρχετο πάλιν τὰς βαθμίδας καὶ ἐπληθαίνοιτο πρὸς τὰς λαμπρὰς ἐσοδείας τῶν ἐτῶν 1875 (οὐτινος ἡ ἐσοδεία ἀνῆλθεν εἰς 85, 000, 000 ἑκατόλ.) καὶ 1877 (70, 000, 000 ἑκατόλ.), τότε, χάριν ταμειυτικῶν λόγων, θὰ ἠναγκάζετο ἡ Γαλλία, μὴ δεσμευομένη ὑπὸ τῆς παρούσης συμβάσεως, νὰ θέσῃ προστατευτικὸν φραγμὸν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ σταφιδοκάρου ἡμῶν, καὶ οὕτω θὰ παριστάμεθα εἰς τὸ δυσάρεστον θέαμα τῆς στερήσεως τοῦ κυριωτέρου καταναλωτοῦ τοῦ ἡμετέρου μοναδικοῦ προϊόντος (1).

Καὶ δὲν γνωρίζομεν μὲν, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐὰν ἡ διορισθεῖσα παρὰ τῆς γαλλικῆς Βουλῆς ἐπιτροπὴ θὰ ἐξεύρη ἀποχρῶντας λόγους πρὸς ἀπόρριψιν τῆς προκειμένης συμβάσεως ἢ ἐὰν ἐξ ἄλλων πολιτικῶν λόγων ἐμπορουμένη, θὰ θελήσῃ νὰ φανῇ δυσάρεστος τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει, οὐτινος τὰ αἰσθηματὰ, ἐναντίον ὄλων τῶν διαδόσεων, ἐξακολουθοῦσι νὰ ὡσι φιλογαλλικά, ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι δι' ἐντέχνου καὶ δραστηρίας διπλωματικῆς ἐνεργείας, εἶναι δυνατόν νὰ προληφθῇ τὸ κακόν, καὶ οὐ μόνον τὰ κατὰ τῆς συμβάσεως διατεθειμένα πρόσωπα νὰ μεταβάλλωσι γνώμην, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιψήφισις ταύτης νὰ ἐπιτευχθῇ συντόμως.

Ἡ Ἑλλάς ἐν Γαλλίᾳ ἀριθμεῖ λεγεῶνας ὀλοκλήρους πιστῶν φίλων, ἢ δὲ φίλια τῶν ἐξεχόντων ἐν τῇ πολιτικῇ ἀνδρῶν, ἢ

(1) Ἡ ἐν Γαλλίᾳ εἰσαγωγὴ σταφίδων ἀπὸ δεκαετίας σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη, διότι ἐνῶ κατὰ τὸ 1876 μόλις εἰσήγοντο 10, 000, 000, σήμερον εἰσάγονται πλέον τῶν 100, 000, 000 χιλιogramμων.

πλειστάκις διατρανωθεῖσα καὶ ἐν δημοσίαις συζητήσεσι καὶ ἐν τῷ τύπῳ, εἶναι ἀρκοῦσα ὅπως κατορθώσῃ νὰ ἐπιφέρῃ ἐκεῖνο, ὅπερ παρανοήσεις τινες ἴσως εἶναι πιθανόν ὅτι θέλουσι καταστρέψει. Ἐνθυμούμεθα καλῶς ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπερίπτετο παρὰ τῆς γαλλικῆς Γερουσίας ἡ ἑλληνογαλλικὴ σύμβασις, εὐρισκόμεθα ἐν πολιτικῷ κύκλῳ ἐν Παρισίοις, καὶ ὅτι ἠκούσαμεν ἐκ στόματός γερουσιαστοῦ τινος, τὰ μάλισ φιλέλληνας, παράπονα ἐναντίον τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀμφοτέρωθεν κυβερνήσεων τῆς τε Γαλλίας καὶ Ἑλλάδος: «Δὲν θ' ἀπερίπτετο, ἐπεβεβαίωσεν ὁ φιλέλληνας ἐκεῖνος, ἡ σύμβασις, τολμῶ νὰ τὸ πιστώσω ἐνώπιον πάντων ὑμῶν, ἐὰν αἱ γενόμεναι παρὰ τοῖς κκ. βουλευταῖς ἐνεργεῖαι ἐπανελαμβάνοντο καὶ ἐν τῇ Γερουσίᾳ».

Φρονοῦμεν λοιπόν, ὅτι εὐρίσκεται ἀκόμη ἡ κυβερνήσις ἡμῶν εἰς καιρὸν νὰ ὑποκινήσῃ τὸ καθεῦδον φιλελληνικὸν αἰσθημα εἰς τοὺς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνᾳ ἐργαζομένους πατέρας τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου, οὐ μόνον τὴν ἐπιψήφισιν τῆς συμβάσεως εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξασφάλισιν ταύτης ἐν πολυχρονίῳ διαρκείᾳ. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι τὸ ἑλληνογαλλικὸν αὐτὸ ζήτημα ἔφθασεν εἰς σημεῖον κρίσεως ἐχούσης μεγάλην σημασίαν. Δι' ἡμᾶς πρόκειται περὶ συμφερόντων δυσυπολογίστου ἀξίας. Νέα κέντρα καταναλώσεως δύσκολον εἶναι νὰ ἐξευρίσκωνται ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ ἐποχῇ. Καθῆκον ἐπομένως ἔχουσιν οἱ κηδόμενοι περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, νὰ σπεύσωσι νὰ ἐνεργήσωσι πᾶν τὸ ἐφικτόν παρὰ τοῖς ἀντιπροσώποις τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ μεγαλειτέρου παράγοντος, τὸν ὅποτον ἡ ἐθνικὴ εὐημερία τῆς Ἑλλάδος κέκτηται ἐν τῇ σταφιδοπαραγωγῇ καὶ ἐν ταῖς πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν σημαντικωτέραις διεξόδοις αὐτῆς.

E. ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ

ΟΛΛΑΝΔΙΚΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ

Ἡ Ὀλλανδία ὑπῆρξε γόνιμος χώρα εἰς μελέτας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν φυλακῶν. Ὁ ἔξοχος μεταρρυθμιστὴς τῶν ἀγ-

γλικῶν φυλακῶν Howard ἐννεάκις κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Ὀλλανδίαν, ἐν αὐτῇ ἤντησε τὰς ὠραιοτέρας ιδέας του, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν πειθαρχίαν τῶ φυλακῶν καὶ τὰ ἀποτελεσματικώτερα μέτρα ἐναντίον τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ἀθλιότητος. Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ Ὀλλανδικαὶ φυλακαὶ ἦσαν κατώτεραι τῶν φυλακῶν τῆς λοιπῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, οἱ κανονισμοὶ τῆς ἐσωτερικῆς λειτουργίας αὐτῶν ἦσαν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ φιλανθρωπότεροι τῶν ἀλλαχοῦ ἰσχυόντων.

Σήμερον ἡ Ὀλλανδία προπορεύεται εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνάπτυξιν τοῦ ἀπομονωτικοῦ τῶν φυλακῶν συστήματος ὑπὸ τὸν ἰδιαιτέρον τύπον, ὅστις δύναται νὰ ὀνομασθῇ Ὀλλανδικός. Δὲν πρόκειται περὶ ἀπολύτου καὶ διαρκοῦς ἀπομονώσεως, τῆς ὁποίας τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τόσον ἐπὶ τοῦ πνεύματος ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἐθεβαιώθησαν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ἐν ταῖς ὁποίαις νῦν ἐκτὸς τῆς φυλακῆς τῆς Φιλαδελφείας, ὅλαι αἱ λοιπαὶ φυλακαὶ ἀπεμακρύνθησαν τοῦ ἀρχικοῦ τῶν μονωτικοῦ συστήματος, παραδεχθεῖσαι τὰ ἐν κοινῷ ἐργαστήρια καὶ ὑπνωτήρια. Πρόκειται περὶ ἀποσοβήσεως τῶν ἐπίσης ὀλεθρίων διὰ τὴν ἠθικὴν ἀποτελεσμάτων τοῦ κοινοῦ ἐργαστηρίου καὶ τοῦ κοινοῦ ὑπνωτηρίου, ἐν τοῖς ὁποίοις ἡ ἐπιμιξία τῶν καταδικῶν μετασχηματίζει τὴν φυλακὴν εἰς σχολεῖον διαφθορᾶς μετὰ φοβερᾶς μολυσματικῆς ἐντάσεως. Ἡ κίνησις τῶν σχετικῶν ιδεῶν προέβη ἐν Ὀλλανδίᾳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ἐν τοῖς κοινοῖς ἐργαστηρίοις τῶν φυλακῶν ἐργασία τῶν φυλακισμένων θεωρεῖται ὡς σημαντικὸς διὰ τὴν κοινωνίαν κίνδυνος, ὡς ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέτρων πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐν τῷ χρόνῳ τῆς συνεργασίας ἀλληλοδιαφθορᾶς. Ὁ ἐξ αὐτῆς κίνδυνος θεωρεῖται ἐν Ὀλλανδίᾳ πολὺ μεγαλειότερος τῆς ὠφελείας, ἢ ἡ ἐπ' ἀμοιβῇ ἐργασία τῶν καταδικῶν κατασκευάζει ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν.

Ἐμεθοδεύθησαν λοιπὸν ἐν Ὀλλανδίᾳ ἰδιαιτέρον τρόπον ἐφαρμογῆς τοῦ ἀπομονωτικοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν. Αἱ πρῶται δοκιμαὶ ἐγένοντο ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Ἀμστερδαμ καὶ

τῆς Οὐτρέχτ, ἐπιτυχούσαι δὲ εἰς τὰ ἀποτελέσματα ἀπετέλεσαν τὰς βάσεις τῶν κανονισμῶν ὄλων νῦν τῶν ὀλλανδικῶν φυλακῶν. Κατ' αὐτοὺς ἡ μὲν ἀπόλυτος ἀπομόνωσις ἐγκταλείπεται, ὁ δὲ κατάδικος ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς ἐπικοινωνίας ἐν γένει ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἠθικὴν ἀνάπλασίν του καὶ συνοικειοῦται μετ' ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ τὴν βοηθήσωσι. Ἐπομένως ἐσχηματίσθησαν πολυάριθμοι ἐπιτόπιοι ἐπιτροπαί, ἐκ πολιτῶν ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ, ἔχουσαι τὴν ἐντολὴν τῆς συχνῆς ἐπισκέψεως τῶν φυλακῶν καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐν αὐταῖς κρατούμενους μεταβιβάσεως ἀπ' ἐνὸς τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἵνα κινῆται ἡ περιέργειά των, καὶ ἀπ' ἑτέρου τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐνσταλλάξεως ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τῶν πρακτικωτέρων καὶ σωτηριωδεστέρων συμβουλῶν. Δὲν πρέπει νὰ ἐκληρηθῇ ὡς αὐθαίρετος ἡ ἠθικὴ αὐτῆ διδασκαλία, διότι ἀποτελεῖ συστηματικᾶς, τρόπον τινά, παραδόσεις στηριζομέναις εἰς προγράμματα καὶ εἰδικὰ βιβλία, καθὼς οὐδὲ ὡς παραλύουσα τὴν πειθαρχίαν τῆς φυλακῆς, διότι αὐστηραὶ ἐν αὐτῇ διατάξεις ἐμποδίζουσι τὴν γέννησιν καταχρήσεων ἐκ τῶν ἐπισκέψεων καὶ τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐξουσίας τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φυλακῆς. Δὲν περιορίζονται δὲ αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς, ἐπ' ὅσον μόνον ὁ κατάδικος διτελεῖ ἐν φυλακῇ, διότι τὸν παρακολουθεῖ αὐτῆ καὶ ἀφοῦ ἐξέλιθη, φροντίζουσα ὅπως καὶ ἐργασίαν τῷ εὖρη καὶ τὸν διατηρῇ διαρκῶς, ὅσον ἐνδέχεται, εἰς τὴν ἀγαθὴν ὁδὸν διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς προστασίας τῆς.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ συστήματος τούτου τῶν ὀλλανδικῶν φυλακῶν εἶναι τοιαῦτα, ὥστε κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀλλαχοῦ συμβαινόντα, ὁ ἀριθμὸς τῶν φυλακισμένων ἐγένετο στάσιμος, διότι εἰς 3,584 ἀνέβηκε τῷ 1880, εἰς 3,585 καὶ τῷ 1884, μάλιστα δὲ παριστᾷ ἐλάττωσιν, ἅμα ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐν τῇ τετραετίᾳ ταύτῃ φυσικὴ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Ἰδιαιτέρως ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐγκλήματα κατὰ πρόσωπον, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τείνει εἰς μᾶλλον ἐπαισητὴν ἐλάττωσιν. Ἐν τῇ εἰρημένῃ τετραετίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς ἐφηρμόσθη ἡ ἀπομονωτικὴ φυλάκισις ἠύξησε 25 τοῖς 0/0, ἡ ὑγιεινὴ

τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος διετέλεσεν ἐξάιρετος, καὶ ἠυποκτόνησαν 17 κατὰδικοι, ἐξ ὧν οἱ 11 ἐν ταῖς φυλακαῖς, ἐν αἷς τὸ μονωτικὸν σύστημα δὲν λειτουργεῖ ἀκόμη. Ἐκ τῆς πείρας ἐν γένει ταύτης ὁ κατὰ τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1886 θεθεὶς εἰς ἐνέργειαν νέος ποινικὸς νόμος τῆς Ὀλλανδίας ἀνεβίβασε τὸ ἀνώτερον ὄριον τῆς ἀπομονωτικῆς φυλακίσεως ἀπὸ δύο ἐτῶν εἰς πέντε, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἰσχύοντα ἐν Γερμανίᾳ, Νορβηγίᾳ καὶ Σαυηδίᾳ, ἐν αἷς τὸ ἀνώτερον ὄριον τῆς ἀπομονωτικῆς φυλακίσεως δὲν ὑπερβαίνει τὰ τρία καὶ τέσσαρα ἔτη. Ἡ τοιαύτη ἐν Ὀλλανδίᾳ ἐπέκτασις τοῦ χρόνου τῆς ἀπομονώσεως ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν γενικὴν δοξασίαν, ὅτι ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ δευτέρου ἔτους ἡ ἀπομονωτικὴ φυλάκισις περιέχει σοβαροὺς κινδύνους διὰ τὴν ὑγίαν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος τῶν φυλακισμένων. Ἐντεῦθεν ὁ Ὀλλανδὸς νομοθέτης ἀνκτίθησιν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης, ἐπὶ τῇ γνωμοδοτήσῃ τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ ἰατροῦ τῆς φυλακῆς, τὴν μεταφορὰν τοῦ μὴ δυναμένου νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀπομόνωσιν καταδίκου, κατὰ τὰς περιστάσεις, εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐν κοινῷ φυλακῆς.

Ὡς γνωστὸν, ἐν Ὀλλανδίᾳ πρὸ ἐτῶν κατηργήθη ἡ θανατικὴ ποινή, ἀντικαταστάσα διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἰσοβίου εἰρκτῆς. Μάλιστα σκέπτονται ἐκεῖ, ἵνα ἀντικαταστήσωσι καὶ τὴν ποινὴν ταύτην δι' εἰρκτῆς 20 ἢ 25 ἐτῶν. Ὅχι ὅτι ὁ χρόνος οὗτος διαφέρει κατ' οὐσίαν πολὺ ἀπὸ τὴν ἰσόβιον φυλάκισιν, ἀλλ' ἵνα συνδυάζηται ἡ ἐξ αὐτοῦ ὅπωςδῆποτε ἐλπίς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς βελτιώσεως, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται ἡ ἀπελπισία νὰ παρέλγῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καταδίκου. Ἡ τοιαύτη μεταβολὴ τῆς ἰσοβίου φυλακίσεως εἰς πρόσκαιρον λειτουργεῖ ἤδη ἐν Πορτογαλίᾳ μεθ' ἱκανῶς εὐαρέστων ἀποτελεσμάτων.

Η ΓΥΝΗ ΩΣ ΕΡΓΑΤΗΣ ΚΑΙ ΩΣ ΜΗΤΗΡ

Πολλάκις σταματᾷ τις πρὸ τοῦ γενικοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον φαινομένου, καθ' ὃ εὐθύς ὡς διέβη ἡ γυνὴ τὴν πρώτην

ἡλικίαν τῆς νεότητος, εἰ μὲν τραπῆ πρὸς τὰ βαρῆα τῆς βιοποριστικῆς ἔργα, ἀποβάλλει βαθμηδὸν τὰς πρώτας ἐπὶ ὠραιότητι ἀξιώσεις, εἰ δὲ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀναπαυτικὸν κύκλον τῆς μαλακῆς ζωῆς, διατηρεῖ ἐπὶ πλείονα χρόνον τὰ ἐπαγωγὰ τῆς νεότητος στοιχεῖα. Τόσον ἐν τῇ χειροτεχνικῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ γεωργικῇ βιομηχανίᾳ συνηθέστατον εἶναι συνάντημα γυναικῶν πρὸ τῆς ὥρας ἐξηντημένων καὶ παρामορφωμένων ἢ φυσιογνωμία καὶ ἡ παρὰστασις των μᾶλλον ἀνήκει εἰς τὸ ἄσχημον παρὰ εἰς τὸ ὠραῖον φύλλον. Πόσῃ ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ εἰς τὴνσωματικὴν περιβολὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγών!

Ἡ παρατήρησις αὕτη συνδέεται πρὸς εὐρύτατον περὶ γυναικὸς ζήτημα. Ἐχουσι ἄραγε αἱ γυναῖκες φυσικὴν δεξιότητα νὰ ἐκτελῶσι τὰ ὅποια καὶ οἱ ἄνδρες βιομηχανικὰ ἔργα; Βλέπομεν, ὅτι ἀπανταχοῦ ἡ γυνὴ ὀργᾷ πρὸς τὴν ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐργατικὴν ζωὴν, ὅτι ἡ τεχνικὴ διδασκαλία ἐπεκτείνεται ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ὅτι εἰς πολλοὺς κλάδους τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας ὁ συναγωνισμὸς ἤρξατο ἤδη μεταξὺ τῶν δύο γενῶν, — τὸ γινόμενον τοῦτο δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι κατὰ φύσιν. Ἀλλὰ μέχρι ποῶν ὁρίων καὶ ἐπὶ ποῖα θυσία;

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἐκτὸς τῆς οἰκίας βιομηχανικὴ τῆς γυναικὸς τροπὴ ἀποτελεῖ παρέκκλησιν ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ κέντρου. Ἡ γυνὴ φυλάττει, τρόπον τινά, τοὺς ἐφεστίους θεοὺς· ὅταν αὕτη ἐγκαταλείπῃ τὴν οἰκίαν, τίς θὰ φυλάξῃ τὴν ἐστίαν; Σὺν τῇ ἀτονίᾳ τῆς οἰκογενείας ἡ ἐξωτικὴ ἐργασία τῆς γυναικὸς συνδέεται καὶ πρὸς τὴν ἀναγκάσιως ἐπερχομένην ἐλάττωσιν τῆς μητρότητος. Ἐν τῇ περαιτέρω ἀναπτύξει τῆς ἐκτὸς τῆς οἰκίας βιομηχανικῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς, οἱ γάμοι δύναται νὰ γίνονται φυσικώτεροι, ὅχι ὁμοῦ καὶ οἰκογενειακότεροι. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους, πῶς θὰ ἔλθωσιν ἐν τῷ κόσμῳ οἱ νέοι βλαστοὶ τῆς ἀνθρωπογενείας, καὶ ἂν ἔλθωσι, πῶς θὰ διατηρηθῶσιν ἀπὸ τῶν ποικίλων ἐπηρεῶν, τὰς ὁποίας ἡ νηπιακὴ καὶ παιδικὴ ἡλικία ἐπιγινώσκει; Μετὰ τῆς μητρότητος ὑγίαινε καὶ σὺ ὠραιότης. Ὅταν αἱ γυναῖκες εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κύκλον τῆς βαρείας τῶν ἀνδρῶν ἐργασίας, ἐξ ἀνάγκης θὰ ὑποστῶσι τὰς συνεπειὰς αὐτῆς. Πῶς! ἐκ τοῦ σιδηρου-

γείου ή γυνή θά εξέλιθη λευκότερα τοῦ ἀνδρός ; ἐκ τῶν διαστρεφουσῶν τὸ σῶμα ἐργασιῶν θά εξέλιθη αὐτὴ μὲ πλειοτέραν χάριν ; Δύναται τις νὰ ἀριθμῆσῃ τὰ διάφορα τῆς βιομηχανίας στάδια, ἵνα περιλάβῃ τὴν σημασίαν τῆς διενεργουμένης γυναικείας περὶ τὴν ἐργασίαν ἐπαναστάσεως, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐπηρρεάσῃ τὸ κοινωνικὸν ρεῦμα, τὸ ὅποϊον θά ποιήσῃ τὸν δρόμον του. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ἡ κατὰ φύσιν ἐξέλιξις του.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ ἐξοχος ὑγιεινιστὴς κ. Β. Richardson ποιῆται τὰς ἀκολουθοῦσας σκέψεις. Πρὸ εἴκοσιν ἔτι ἐτῶν, λέγει, οἱ περὶ τὴν ἀνατομίαν ἀσχολούμενοι ἐπρέσβευον, ὅτι αἱ γυναῖκες μειονεκτοῦσι τῶν ἀνδρῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐνεργείας τῶν μυῶν καὶ τοῦ ἐγκεφάλου· ἐκήρυττον μάλιστα αὐτάς ὀλίγον μὲν προσφθεῖς πρὸς τὴν φυσικὴν ἐργασίαν, ἐντελῶς δὲ ἀνικάνους πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν. Ἐν τούτοις, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, γυναῖκες τινες ἀπέδειξαν πειραματικῶς, ὅτι αἱ θεωρίαι αὗται δὲν ἔχουσι στερεὰς βάσεις. Ἐσχολήθησαν εἰς τὰς ὑψηλὰς σπουδὰς καὶ ἀπέδειξαν, ὅτι ἠδύναντο νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν σύγκρισίν των πρὸς ἀνδρας ἐν τῇ ἰατρικῇ, ἐν τῇ φυσικῇ, ἐν τοῖς μαθηματικοῖς, ὡς ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ βαθμικῶς γενικευθεῖσα ἰδέα, ὅτι τὸ ὑποδεέστερον τῶν γυναικῶν ὀφείλεται οὐχὶ εἰς φυσικὴν ἀνικανότητα τοῦ γένους των, ἀλλ' ἀπλῶς εἰς τὴν στασιμότητα τῆς ἀναπτύξεώς των, προερχομένην ἐκ τῶν προαιωνίων συνηθειῶν των καὶ ἐκ τῆς ἕως πρὸ ὀλίγου διδομένης αὐταῖς ἀνατροφῆς.

Ἐὰν οἱ ἀνδρες, λέγει ὁ κ. Β. Richardson, κατεδικάζοντο εἰς τὴν αὐτὴν καθεστικὴν ζωὴν, εἰς τὰς αὐτάς ματαίας ἐνασχολήσεις, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ στηθοδέσμου, εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν μυωτικῶν γυμνασιῶν, εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης σπουδαίας μελέτης, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι μετὰ τινὰς γενεὰς θά καθίσταντο ἐπίσης ἀσθενικοὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς, ὡς δύναται νὰ εἶναι τοιαύτη ἡ πλειοψηφία τῶν γυναικῶν. Ὅσον ἀφορᾷ μάλιστα τὰς γυναῖκας, ἡ εὐκολία μεθ' ἧς αὗται ἐξέρχονται τῆς καταστάσεως ταύτης, εὐθύς ὡς ὑπαχθῶσιν εἰς

εἰδικὴν τινὰ ἔλξιν, μαρτυρεῖ ὅτι δὲν εἶναι ἐκ φύσεως προωρισμένοι, ἵνα διατελῶσιν εἰς τὴν κατὰστασιν αὐτὴν. Καθ' ἐκάστην βλέπει τις εἰς τὰ ἵπποδρόμια χορευτρίας καὶ ἵππευτρίας, συναγωνιζομένης ἐπὶ ἴσοις μετὰ τῶν ἀνδρῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μυωικὴν ἰσχύν. Ἐν τοῖς πανεπιστημίοις νεάνιδες εἰκοσαετείς λαμβάνουσι βραβεῖα μαθηματικῶν, ἱστορίας καὶ φιλολογίας. Ἐν τοῖς θεάτροις γυναῖκες ἠθοποιοὶ ἀναβαίνουνσι πολὺ ὑψηλότερον τῶν ἀνδρῶν ὀμοτέχνων των. Εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ τὰ πλέον κοπιωτικὰ, ἐδοκιμάσθη ἡ ἐργασία τῆς γυναικὸς καὶ εὐρέθη ἐπίσης ὡς ἡ τῶν ἀνδρῶν ἐπιτυχής. Σχεδὸν πάντοτε ἀπεδείχθησαν δεξιότεραι, καθ' ὅλας δὲ τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ ἐργασία ἐνεργεῖται διὰ σώματος καθημένου καὶ διὰ κινήσεως τῶν κάτω ἄκρων αὐτοῦ, ἀπεδείχθη ἡ ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός ὑπεροχὴ τῆς γυναικὸς, παραγομένη ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ σκελετοῦ τῆς.

Ἐν γένει ἀδύνατον εἶναι νὰ διασκοτισθῇ πλέον ἡ σχηματισθεῖσα πεποίθησις, ὅτι αἱ γυναῖκες δύνανται νὰ φθάσωσι τοὺς ἀνδρας εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐργασιῶν, ἀρκεῖ προηγουμένως νὰ λάβωσι τὴν κατάλληλον πρὸς αὐτὰ ἐκπαίδευσιν. Αἱ θετικαὶ ὡς πρὸς τὸν συναγωνισμὸν τοῦτον ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας παρατηρεῖ τις ἀκόμη ἐπὶ τῶν γυναικῶν, δὲν εἶναι τοιαῦται, ὥστε συστηματικὴ τις ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς γενεὰς γυμναστικὴ νὰ μὴ δύναται νὰ τὰς ἐξαλείψῃ. Ἄλλ' ὡς ἐρρέθη ἐν ἀρχῇ, ἡ ἰσότης αὕτη μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν δὲν εἶναι γεγραμμένον νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ ἀνταλλάγματος. Ἐὰν ἡ γυνὴ ἀξιοῖ νὰ ἐκπληρῶσῃ ἐργασίας τοῦ ἀνδρός, πρέπει νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς τὰς συνεπειὰς τῶν ἐργασιῶν τούτων. Ἡ διάκρισις μεταξὺ ἀσχλήμου καὶ ὠραίου φύλλου θά παραπεμφθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν, τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας θά κανονισθῇ ἐπὶ νέων βάσεων καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος θά εἰσέλθῃ εἰς ἀγνώστους τὸ πρὶν δρόμους.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ

Πρόκειται περί τῶν ἀσθενειῶν τῆς μερίδος ἐκείνης τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ, ἣτις ἀσχολεῖται ἐν τῇ σιδηροδρομῷ. Ἐν λείψει τὰ σχετικὰ πορίσματα ἐξ ὄλων τῶν σιδηροδρόμων, αἱ ἀπὸ τῶν ἐν Γερμανίᾳ σιδηροδρόμων πληροφοροῖαι ἀποτελοῦσι σημαντικὴν ὁπωσδήποτε ἔποψιν. Ἐσχάτως ἡ Ἑνωσις αὐτῶν ἐδημοσίευσεν τὴν πέμπτην καταστατικὴν ἐπετηρίδα τῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξάγεται, ὅτι τῷ 1882 ἐπὶ 79,993 σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 37,502 ἤτοι 46.9 τοῖς ο/ο ἐπὶ 755,220 ἡμέρας, διαρκείας ἐκάστης ἀσθενείας κατὰ μέσον ὄρον 20.1 ἡμέρας. Τῷ 1883 ἐπὶ 81,039 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 39,534 ἤτοι 48.8 τοῖς ο/ο ἐπὶ 808,602 ἡμέρας, διαρκείας ἐκάστης ἀσθενείας κατὰ μέσον ὄρον 20.5 ἡμέρας. Τῷ 1884 ἐπὶ 88,151 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 41,392 ἤτοι 47.0 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 861,017, διαρκείας ἐκάστης κατὰ μέσον ὄρον 20.8 ἡμέρας. Τῷ 1885 ἐπὶ 96,057 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 45,730 ἤτοι 47.6 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 1,029,072, διαρκείας ἐκάστης ἀσθενείας κατὰ μέσον ὄρον 22.5 ἡμέρας. Τῷ 1886 ἐπὶ 108,806 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 55,062 ἤτοι 50.6 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 1,313,879, διαρκείας ἐκάστης ἀσθενείας κατὰ μέσον ὄρον 23.9 ἡμέρας. Ἐπὶ τοῦ ὅλου, συνυπολογιζομένων τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, τὸ προκείμενον φαινόμενον λαμβάνει τὰς ἐξῆς διαστάσεις κατὰ τὴν πενταετίαν 1882—86 : Ἐπὶ 454,046 σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 219,220 ἤτοι 48.3 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 4,767,790, διαρκείας ἐκάστης ἀσθενείας κατὰ μέσον ὄρον 21.7 ἡμέρας.

Ἰδιαιτέραν συμμασίαν, ἐπιτῷ καθολικῷ τῆς εἰρημένης πενταετίας φαινομένῳ ἔχει ἡ ἐπιρροή τῆς ἡλικίας ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀσθενῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀσθενείας. Οὕτω μέχρι τοῦ 25 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐπὶ 8,315 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 2,326 ἤτοι 28.0 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 35,312, μέσος ὄρος ἐκάστης ἀσθενείας 15.2 ἡμέραι. Ἀπὸ 25—30 ἐτῶν ἐπὶ

27,858 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 11,593 ἤτοι 41.6 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 168,707, μέσος ὄρος ἀσθενείας 14.6 ἡμέραι. Ἀπὸ 30—35 ἐτῶν, ἐπὶ 67,703 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 29,944 ἤτοι 44.2 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 475,051, μέσος ὄρος ἀσθενείας 15.9 ἡμέρας. Ἀπὸ 35—40 ἐτῶν, ἐπὶ 99,006 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 46,860 ἤτοι 47.3 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 878,931, μέσος ὄρος ἀσθενείας 18.8 ἡμέραι. Ἀπὸ 40—45 ἐτῶν, ἐπὶ 95,260 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 46,767 ἤτοι 49.1 τοῖς ο/ο, ἐπὶ ἡμέρας 959,038, μέσος ὄρος ἀσθενείας 20.5 ἡμέραι. Ἀπὸ 45—50 ἐτῶν, ἐπὶ 70,059 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 35,200 ἤτοι 50.2 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 799,088, μέσος ὄρος ἀσθενείας 22.7 ἡμέραι. Ἀπὸ 50—55 ἐτῶν, ἐπὶ 41,831 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 22,045 ἤτοι 52.7 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 580,512, μέσος ὄρος ἀσθενείας 26.3 ἡμέραι. Ἀπὸ 55—60 ἐτῶν ἐπὶ 26,028 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 14,342 ἤτοι 55.1 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 448,794, μέσος ὄρος ἀσθενείας 31.3 ἡμέραι. Ἄνω τῶν 60 ἐτῶν, ἐπὶ 17,986 ὑπαλλήλων ἡσθένησαν 10,143 ἤτοι 56.4 τοῖς ο/ο ἐπὶ ἡμέρας 422,354, μέσος ὄρος ἀσθενείας 41.6 ἡμέραι.

Ἡ ὀλιγώτερον εἰς ἀσθενείας ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ὑπηρεσίᾳ ὑποκειμένη ἡλικία εἶναι τῶν ἐτῶν 25—30. Μέχρι τοῦ 40 ἔτους ἡ τάσις πρὸς τὴν ἀσθένειαν εἶναι βραδέως προοδευτική. Ἀπὸ τοῦ 40 ὅμως ἔτους λαμβάνει ἡ τάσις αὐτὴ ὀρμητικότερον χαρακτήρα. Οἱ ἐπόμενοι ἀριθμοὶ ἐξηγοῦσι τὰς ἀναλογίας : Ἀπὸ 25—30 ἐτῶν ἀσθένεια 1.0 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 1.0, ἀπὸ 30—35 ἐτῶν ἀσθένεια 1.1 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 1.1, ἀπὸ 35—40 ἐτῶν ἀσθένεια 1.1 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 1.3, ἀπὸ 40—45 ἐτῶν ἀσθένεια 1.2 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 1.4, ἀπὸ 45—50 ἐτῶν ἀσθένεια 1.2 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 1.6, ἀπὸ 50—55 ἐτῶν ἀσθένεια 1.3 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 1.8, ἀπὸ 55—60 ἐτῶν ἀσθένεια 1.3 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 2.1, ἄνω τῶν 60 ἐτῶν ἀσθένεια 1.4 καὶ μέσος ὄρος διαρκείας τῆς 2.8. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ λοιπῶν τῶν 60 ἐτῶν αἱ ἀσθένειαι εἶναι κατὰ 1.4 φορὰς πολυα-

ριθμότεραι καὶ κατὰ 2.8 φορές μικροχρονιώτεροι ἢ ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν 25—30 ἐτῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἰδιαιτέρας ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἐνασχολήσεως ἐπὶ τῆς ἀσθενείας σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων, ἔχει αὐτὴ καθ' ὅλην τὴν πενταετίαν 1882—86 ὡς ἐξῆς: Ὑπάλληλοι τῆς ἑλξείως τῶν ἀμαξοστοιχιῶν 57,541, ἠσθένησαν 48,232 ἤτοι 84.0 τοῖς ο]ο ἐπὶ ἡμέρας 849,647, μέσος ὅρος ἀσθενείας 17.6 ἡμέραι. Ὑπάλληλοι ἀκολουθοῦντες τὰς ἀμαξοστοιχίας 65,879, ἠσθένησαν 42,201 ἤτοι 64.1 τοῖς ο]ο ἐπὶ ἡμέρας 871,869, μέσος ὅρος ἀσθενείας 20.7 ἡμέραι. Ὑπάλληλοι ἐπὶ τῆς συντηρήσεως καὶ φυλάξεως τῶν σιδηρῶν ὁδῶν 105,547, ἠσθένησαν 39,456 ἤτοι 37.4 τοῖς ο]ο ἐπὶ ἡμέρας 971,429, μέσος ὅρος ἀσθενείας 24.6 ἡμέραι. Ὑπάλληλοι τῶν σταθμῶν ἐν γένει 175,236 ἠσθένησαν 76,694 ἤτοι 43.8 τοῖς ο]ο ἐπὶ ἡμέρας 1,745,942, μέσος ὅρος ἀσθενείας 22.8 ἡμέραι. Ὑπάλληλοι γραφείων καὶ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας 49,843, ἠσθένησαν 12,537 ἤτοι 25.2 τοῖς ο]ο ἐπὶ ἡμέρας 328,903 μέσος ὅρος ἀσθενείας 26.2 ἡμέραι. Ἀναλόγως αἱ ἀσθενεῖαι ἐπὶ μὲν τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἑλξείως πλείονες μὲν (84) ἀλλὰ καὶ ὀλιγοχρονιώτεροι (17), ἐπὶ δὲ τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων ὀλιγώτεροι μὲν (25) ἀλλὰ καὶ πολυχρονιώτεροι (26).

Ὑπελογίσθησαν κατὰ μέσον ὄρον καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ ἀνθρώπων ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐνασχολήσεων ὡς ἐξῆς αἱ ἡμέραι τῆς ἀσθενείας σχετικῶς πρὸς τὰς ἡλικίας τῶν σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων. Μέχρι τοῦ 25 ἔτους, ἑλξίς ἀμαξοστοιχιῶν 6.9, ἀκολουθία ἀμαξοστοιχιῶν 7.1, συντήρησις τῶν σιδηρῶν ὁδῶν 1.8, σταθμοὶ ἐν γένει 4.2, γραφεῖα 3.8. Ἀπὸ 25—30 ἐτῶν ἑλξίς 11.4, ἀκολουθία 7.6, συντήρησις 4.9, σταθμοὶ 5.1, γραφεῖα 3.8. Ἀπὸ 30—35 ἐτῶν, ἑλξίς 10.2, ἀκολουθία 8.4, συντήρησις 4.9, σταθμοὶ 6.6, γραφεῖα 4.5. Ἀπὸ 35—40 ἐτῶν, ἑλξίς 12.9, ἀκολουθία 10.3, συντήρησις 6.6, σταθμοὶ 8.4, γραφεῖα 6.2. Ἀπὸ 40—45 ἐτῶν ἑλξίς 16.4, ἀκολουθία 11.8, συντήρησις 7.8, σταθμοὶ 9.7, γραφεῖα 6.2. Ἀπὸ 45—50 ἐτῶν, ἑλξίς 20.2, ἀκολουθία 14.5, συντήρησις 8.9,

σταθμοὶ 11.0, γραφεῖα 7.5. Ἀπὸ 50—55 ἐτῶν, ἑλξίς 25.2, ἀκολουθία 18.9, συντήρησις 11.6, σταθμοὶ 12.9, γραφεῖα 9.6. Ἀπὸ 55—60 ἐτῶν, ἑλξίς 33.7, ἀκολουθία 24.1, συντήρησις 14.4, σταθμοὶ 16.9, γραφεῖα 12.1. Ἄνω τῶν 60 ἐτῶν, ἑλξίς 53.0, ἀκολουθία 34.9, συντήρησις 21.3, σταθμοὶ 23.7, γραφεῖα 13.6.—Ἀναλόγως καθ' ὅλας τὰς ἡλικιακάς ὁμοῦ ὑπολογιζομένης, κατὰ μέσον ὄρον, αἱ ὑπάλληλοι τῆς ἑλξείως καὶ ἀκολουθίας τῶν ἀμαξοστοιχιῶν ὑπόκεινται εἰς πλείονες ἡμέρας ἀσθενειῶν 14.8, κατόπιν ἔρχονται αἱ ὑπάλληλοι τῶν σταθμῶν 10.0, αἱ τῆς συντηρήσεως καὶ φυλάξεως τῶν σιδηρῶν ὁδῶν 9.2 καὶ τελευταῖαι αἱ τῶν γραφείων 6.6.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ εἶδη τῶν νόσων, τῷ 1882 ἐπὶ 79,993 ὑπαλλήλων, τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους εἶχον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν αἱ περὶ ὧν πρόκειται γερμανικοὶ σιδηροδρομοὶ, ἐνόσησαν α') ἐκ ρευματισμῶν, ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν ἀμαξοστοιχιῶν 3,110 ἤτοι 13.9 ἐπὶ 100 ὑπαλλήλων καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὑπηρεσίαις 3,598 ἤτοι 6.2 ἐπὶ 100 ὑπαλλ. β') ἐκ τύφου, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξοστ. 25 ἤτοι 0.1 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 58 ἤτοι 0.1 ἐπὶ 100. γ') ἐκ διφθερίτου, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 72 ἤτοι 0.3 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 112 ἤτοι 0.2 ἐπὶ 100. δ') ἐκ φρενοβλαθείας, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξοστ. 8 ἤτοι 0.04 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 44 ἤτοι 0.1 ἐπὶ 100, ε') ἐκ νόσου τῶν ὀφθαλμῶν, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξοστ. 340 ἤτοι 1.5 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 547 ἤτοι 0.9 ἐπὶ 100. ς') ἐκ νόσου τῶν ὠτων, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 77 ἤτοι 0.3 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 109 ἤτοι 0.2 ἐπὶ 100. ζ') ἐκ φθίσεως, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 103 ἤτοι 0.5 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 234 ἤτοι 0.4 ἐπὶ 100. η') ἐκ νόσου τῶν πνευμόνων καὶ τοῦ στήθους, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 187 ἤτοι 0.8 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 593 ἤτοι 1.0 ἐπὶ 100, θ') ἐκ λαρυγγίτου, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 175 ἤτοι 0.8 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 207 ἤτοι 0.4 ἐπὶ 100, ι') ἐκ νόσου τῆς καρδίας, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 100 ἤτοι 0.4 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 159 ἤτοι 0.3 ἐπὶ 100, ια') ἐκ νόσου τοῦ στομάχου, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 1,935 ἤτοι 8.7 ἐπὶ 100 καὶ λοιπῇ ὑπηρεσίᾳ 2,476 ἤτοι 4.3 ἐπὶ 100. ιβ') ἐκ νόσου τοῦ ἥπατος, ὑπηρεσίᾳ ἀμαξ. 69 ἤτοι 0.3 ἐπὶ 100 καὶ

λοιπή ύπηρ. 129 ἤτοι 0.2 ἐπὶ 100, γ') ἐκ πληγῶν κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν, ὑπηρ. ἀμαξ. 1402 ἤτοι 6.3 ἐπὶ 100 καὶ λοιπὴ ὑπηρ. 1,556 ἤτοι 2.7 ἐπὶ 100, δ') ἐκ πληγῶν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, ὑπηρ. ἀμαξ. 93 ἤτοι 0.4 ἐπὶ 100 καὶ λοιπὴ ὑπηρ. 132 ἤτοι 0.2 ἐπὶ 100.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1889

Ἐκ τοῦ ὑποβληθέντος εἰς τὴν Βουλὴν προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους 1889 προκύπτει, ὅτι ἀναβιβάζονται τὰ μὲν ἔσοδα εἰς δρ. 96,449,453, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δρ. 96,410,337. Συγκρινόμενος ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος πρὸς τοὺς τῶν δύο προηγουμένων ἐτῶν, ἀποτελεῖ αὐξησιν, διότι ὁ τοῦ 1887 ἀνεβίβαζε τὰ μὲν ἔσοδα εἰς 94,656,907, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 94,895,193 καὶ ὁ τοῦ 1888 τὰ μὲν ἔσοδα εἰς 95,306,231, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 92,509,705. Θέλομεν ἐκθέσει κατωτέρω τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1889 ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα κεφάλαια τῶν προϋπολογισμῶν τοῦ 1888 καὶ 1887.

Ἔσοδα. — Ἄμεσοι φόροι 21,452,967 τῷ 1889 ἀντὶ 21,788,700 τῷ 1888 καὶ 21,642,800 τῷ 1887, ἔμμεσοι φόροι 54,354,560 τῷ 89, ἀντὶ 48,842,500 τῷ 88 καὶ 47,944,700 τῷ 87, δημόσια καταστήματα, νομῆματα καὶ κτήματα 3,365,441 τῷ 89, ἀντὶ 7,141,016 τῷ 88 καὶ 6,825,540 τῷ 87, ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων 4,025,000 τῷ 89, ἀντὶ 3,000,000 τῷ 88 καὶ 2,800,000 τῷ 87, λοιπὰ ἔσοδα 13,251,485 τῷ 89 ἀντὶ 14,534,015 τῷ 88 καὶ 15,443,867 τῷ 87.

Ἔξοδα. — α') Χρέος δημόσιον 43,649,766 τῷ 89 ἀντ. 41,684,673 τῷ 88 καὶ 42,605,636 τῷ 87, β') βασιλεὺς καὶ διάδοχος 1,212,500 τῷ 89 ἐπίσης τῷ 88 καὶ 87, γ') βουλὴ 401,658 τῷ 89 ἐπίσης τῷ 88 καὶ 87, δ') γενικὴ ὑπηρεσία 37,672,576 τῷ 89, ἀντὶ 36,346,050 τῷ 88 καὶ 39,266,777 τῷ 87, ἤτοι ὑπουργεῖον ἐξωτερικῶν 2,216,160 τῷ 89, ἀντὶ 2,167,840 τῷ 88 καὶ 2,198,437 τῷ 87, ὑ-

πουργεῖον δικαιοσύνης 4,840,284 τῷ 89 ἀντὶ 4,690,183 τῷ 88 καὶ 3,918,952 τῷ 87, ὑπουργεῖον ἐσωτερικῶν 4,645,870, τῷ 89, ἀντὶ 4,558,316 τῷ 88 καὶ 6,159,294 τῷ 87, ὑπουργεῖον ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδευσεως 3,106,658 τῷ 89 ἀντὶ 3,142,887 τῷ 88 καὶ 3,179,033 τῷ 87, ὑπουργεῖον στρατιωτικῶν 17,131,000 τῷ 89 ἀντὶ 16,938,500 τῷ 88 καὶ 18,074,069 τῷ 87, ὑπουργεῖον νευτικῶν 4,241,486 τῷ 89 ἀντὶ 3,491,086 τῷ 88 καὶ 3,689,837 τῷ 87, ὑπουργεῖον οἰκονομικῶν 1,491,118 τῷ 89 ἀντὶ 1,357,218 τῷ 88 καὶ 2,047,155 τῷ 87, ε') ἔξοδα δικαιοσύνης, ἐπιστάσις καὶ εἰσπράξεις τῶν φόρων 7,654,200 τῷ 89 ἀντὶ 7,913,820 τῷ 88 καὶ 6,672,368 τῷ 87, ς') διάφορα πληρωμαὶ εἰς ἐπιστροφὰς χρημάτων, δικαστικὰς ἀποζημιώσεις, συμπληρισμὸν πιστωτικῶν γραμματίων καὶ ἀπόδοσιν ποσοστῶν 5,718,640 τῷ 89 ἀντὶ 4,951,004 τῷ 88 καὶ 4,736,254 τῷ 87.

Εἰς τὴν κατ' ἄρθρον ἐν ἐκάστῳ κεφαλαίῳ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνάλυσιν ἀπόκειται ἡ ἐξήγησις τῶν μεταξὺ τῶν τριῶν ἐτῶν 1887, 1888 καὶ 1889 διαφορῶν τῶν ἐξόδων τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. Προξενεῖ ἐν τούτοις ἐντύπωσιν ἡ ἐξοκλουθοῦσα τάσις εἰς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξησιν αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι τὸ διέπον τὴν Ἑλλάδα σύστημα δὲν δύναται νὰ ζήσῃ μὲ ὀλιγώτερα καὶ ὅτι μάλιστα ἔχει ἀνάγκη πλειοτέρων ἔτι.

ΕΞΑΓΩΓΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΙΝΩΝ

Ἐκ τῶν ἐπισήμων πινάκων τῆς κινήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος ἔτος 1887 γνωρίζομεν, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξήχθησαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος 11,239,793 ὀκ. οἴνου, ἀξίας 3,527,814 δρ. κατὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι τιμὰς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἶνοπνευματώδη ποτά, ἡ ἐξαγωγή αὐτῶν ἀνέβη εἰς 6,604 ὀκ. ἀξίας 2,126. Εἶναι δηλαδὴ ἀσημαντος. Παιδοῦμεν τὴν σημείωσιν ταύτην, διότι προκειμένου νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν οἴνων μετοχὴν τῶν σημαντικωτέρων εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦτο ἐπικρατειῶν,

εύρισκομεν ἐν τοῖς εἰρημένοις πίναξιν συμμεμιγμένους τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἐξαγωγῆς τῶν οἴνων καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν οἴνοπνευμάτων. Ἡ ἰδιότης τῶν οἴνοπνευμάτων δὲν ἐπηρεάζει εἰμὴ ἀσθενῶς καὶ κατὰ πολλοστὴ μέρειον τὴν σύγκρισιν καὶ τὰ πορίσματα αὐτῆς.

Ἐκ τῆς ὀλιγῆς ποσότητος διευθύνθησαν κλιμακῆδόν κατὰ λόγον σημαντικότητος, πρὸς τὴν Αὐστροουγγαρίαν 7,120,866 ὀκ., πρὸς τὴν Γαλλίαν 4,420,139, πρὸς τὴν Ἀγγλίαν 1,296,056, πρὸς τὴν Ἰταλίαν 1,021,109, πρὸς τὴν Τουρκίαν 639,200, πρὸς τὴν Ρωσίαν 543,438, πρὸς τὴν Αἴγυπτον 378,418, πρὸς τὴν Ὀλλανδίαν 91,402, πρὸς τὴν Γερμανίαν 79,051, πρὸς τὴν Ρουμανίαν 34,917, πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπικρατείας 25,658.

Ἡ σημαντικώτερα λοιπὸν ἀγορὰ διὰ τοὺς ἡμετέρους οἴνους εἶναι ἡ Αὐστροουγγαρία. Κατόπιν αὐτῆς ἔρχεται ἡ Γαλλία, καὶ τρίτη ἀκολουθεῖ ἡ Ἀγγλία. Ἐνομιζομεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία ὡς εἶναι τῆς ἑλληνικῆς σταφίδος οὕτω ἠδύνετο νὰ εἶναι καὶ τῶν ἑλληνικῶν οἴνων ὁ μεγαλειότερος καταναλωτής. Ἰνα ἐννοήσῃ τις ποίαν σημασίαν ἔχει τὸ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐμπόριον τοῦ οἴνου, ἀρκεῖ ἡ ἐξῆς ἀπογραφή τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1887 εἰσαχθέντων ἐν Ἀγγλίᾳ οἴνων. Ἀναριθμῶμεν τὸ ποσὸν αὐτῶν εἰς 68,000 τόνους, ἰσοδυναμοῦντας πρὸς 53,112,760 ὀκάδας (1 τόνος = 781.28 ὀκ.). Πῶς! ἐπὶ τόσου ὄγκου μόλις τὸ τεσσαρακοστὸν ἡ Ἑλλάς; Ἀλλ' αὐτὴ ἢ κατ' ἐξοχὴν οἴνοφόρος χώρα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ πολὺ μείζονας ἀξιώσεις, βελτιώουσα τοὺς οἴνους τῆς καὶ ἀνοίγουσα τοὺς ἐμπορικοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς.

Ἐκ τοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰσαχθέντος τῷ 1887 οἴνου, τὸ σημαντικώτερον ποσὸν ἐχορήγησεν ἡ Γαλλία 26,900 τόνους, κατόπιν ἔρχεται ἡ Ἰσπανία 18,000 τόνους, ἡ Πορτογαλλία 15,000 τόνους, αἱ λοιπὰ δὲ χωρὰ 8,000 τόνους. Ἐν τῷ τελευταίῳ ποσῷ περιλαμβάνονται καὶ αἱ 1,296,096 ὀκάδες τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ἡ φυλλοξήρα δὲν ἀφῆρσεν ἀπὸ τῆς Γαλλίας τὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀγγλικῆς τῶν οἴνων εἰσαγωγῆς. Ἐὰν ἡ ἀμπελοπαρκαγωγή τῆς Γαλλίας ὑπεχώρησεν εἰς τὸν πόλεμον τοῦ ζωῦριου τούτου, ἡ οἴνοποιία ὅμως τῆς Γαλλίας κατώρθωσε, προμηθευομένη πανταχόθεν

τὰς πρώτας ὕλας, νὰ κρατήσῃ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν τοῦ οἴνοεμπορίου τῆς.

Δὲν εἶναι ἄπο σκοποῦ, διὰ τοὺς Ἕλληνας οἴνοποιούς, ἡ γνώσις τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπιβληθείσης ἐφέτος νέας προσθέτου φορολογίας ἐπὶ τοῦ εἰς φιάλκας εἰσαγομένου οἴνου. Ἐνῶ προηγουμένως ἡ δωδεκάς ἐπεβαρύνετο διὰ δύο σελινίων, προσετέθησαν εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην πέντε ἀκόμη σελίνια. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν εἰς βαρέλια εἰσαγόμενον οἴνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ τελωνιακὸς δασμὸς αὐτοῦ ἔμεινεν ὡς ἦτο, ὥστε ἡ ἐπιβάρυνσις εἶναι αἰσθητὴ εἰδικῶς εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας, αἵτινες ἐξάγουσι τοὺς οἴνους τῶν εἰς φιάλκας. Ἡ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἐνιαιυσία ἐξαγωγῆ τῆς Γαλλίας ὑπολογίζεται εἰς 16,000,000 φιάλκας, ἐπειδὴ δὲ ἡ ρηθεῖσα φορολογία τῶν 7 σελινίων κατὰ δωδεκάδα ἀντιστοιχεῖ πρὸς 75 λεπτά κατὰ φιάλκην, οἱ γαλλικοὶ οἴνοι, διαβαίνοντες τὰ τελωνιακὰ ὄρια τῆς ἀγγλικῆς ἐπικρατείας, πληρῶνουν 12 ἑκατομ. φρ. εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν αὐτῆς.

Βεβαίως δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ πρῶτον μάθημα τῆς ἑλληνικῆς οἴνοποιίας. Ἀλλ' ὅταν τις εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιον τοῦ συναγωνισμοῦ, πρέπει, βλέπων πρὸς τὰ ἔμπροσ, νὰ μὴ λησμονῇ καὶ τὰ πλευρὰ του.

ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΕΙΣ

Ἐὰν ἡ φιλανθρωπία τῶν ἀνθρώπων ἔχῃ τί ὑψηλόν, ἡ φιλανθρωπία τῶν κοινοτήτων ἐν τῷ θετικῷ ὀργανισμῷ τῆς ἔχει ἀκόμη ὑψηλότερον. Διότι δὲν εἶναι ἡ ἔνωσις τῶν ἀνθρώπων ἀλλ' ἡ ἐν τῇ ἐνώσει ἀγάπη αὐτῶν ἡ καθιστώσα τὸν τελειότερον τῆς κοινωνίας τύπον. Διὰ τοῦτο ὁμιλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἐν τῷ δημοτικῷ νόμῳ τῆς 27 δεκεμβρίου 1833 ἀναγεγραμμένη θεμελιώδης ἀρχή, καθ' ἣν (ἀρθρ. 11) «πᾶς δημότης ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ παρὰ τοῦ δήμου, εἰς περίπτωσιν ἐνδείας καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνικανότητος τοῦ ἐργάζεσθαι, τὴν ἀπαιτουμένην περίθαλψιν». Ὑπολείπεται εἰς ἐξέτασιν κατὰ πόσον ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφηρμοσθῆ πράγματι ἐν Ἑλλάδι.

Δὲν συμβαίνει ὅμως οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν τοὺς πίνακας τοῦ ἐν Πρωσίᾳ Γραφείου τῆς Καταστατικῆς, ἔσον

ἀφορᾷ τὰς ἐν ἔτει 1885 περιθάλψεις τῶν Πρωσικῶν δῆμων πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς αὐτῶν. Ἀναριθμῶνται οὗτοι εἰς 509,900 ἀρχηγούς οἰκογενείας ἢ ἀγάμους, ἐὰν προσθέσωμεν καὶ τὰ ἐκ τῶν πρώτων ἐξαρτώμενα 419,511 πρόσωπα γυναικῶν καὶ παιδῶν, ἰδού ὅτι πρόκειται περὶ 929,419 ἀνθρώπων οἵτινες ἐν τῇ ἐνδείξει τῶν ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ταμείων. Δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ 23,881 πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον περιθάλψεις παρὰ τῶν ἐπαρχιακῶν ταμείων. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Πρωσίᾳ τυχόντων δημοτικῆς καὶ ἐπαρχιακῆς περιθάλψεως τῷ 1885 ἀναριθμῶνται εἰς 953,292, καὶ ἀποτελεῖ τὰ $3\frac{2}{3}$ τοῦ ὅλου τῆς ἐπικρατείας πληθυσμοῦ (3,66 τοῖς ο/ο).

Ἡ μεταξὺ τῶν διαφόρων δημοτικῶν περιφερειῶν ἀναλογία τῶν ὑπὸ περιθάλψιν διατελούντων ἐνδεῶν ὑπελογίσθη ὡς ἐξῆς, τῷ 1880, ἐν Πρωσίᾳ : α') 1,239 πόλεις, περιέχουσαι πληθυσμὸν 9,565,921 κατοίκων, περιέθελψαν 552,179 ἐνδεεῖς ἤτοι 5.77 τοῖς ο/ο, β') 31,406 χωρικοὶ δῆμοι, περιέχοντες 13,729,487 κατοίκους, περιέθελψαν 276,697 ἐνδεεῖς ἤτοι 2.02 τοῖς ο/ο, γ') 11,360 μεγάλαι γαιοκτησίαι, τῶν ὁποίων οἱ ἰδιοκτῆται ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν περιθάλψιν τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ἐνδεῶν, περιέχουσαι 1,676,630 κατοίκους, περιέθελψαν 52,037 ἐνδεεῖς ἤτοι 3.10 τοῖς ο/ο, καὶ δ') 3,383 μικτοὶ δῆμοι, ἀποτελούμενοι ἐκ τῆς ἐνώσεως μεγάλων γαιοκτησιῶν μετὰ τῶν γειτονικῶν αὐταῖς δῆμων, περιέχοντες 2,307,073 κατοίκους, περιέθελψαν 48,498 ἐνδεεῖς ἤτοι 2.10 τοῖς ο/ο.

Ἀναλόγως αἱ πλείοταρι περιθάλψεις ἀπκντῶνται εἰς τὰς πόλεις καὶ αἱ ὀλιγώταρι εἰς τὰ χωρία. Ἐπὶ τῶν 929,411 ἐνδεῶν, οἵτινες ἔτυχον περιθάλψεως, εἰς 79.93 τοῖς ο/ο ἐδόθη αὐτῇ κατ' οἶκον καὶ εἰς 20.07 τοῖς ο/ο ἐν φιλανθρωπικαῖς κατὰστάσεσιν. Ὡς λόγοι περιθάλψεως ἐχρησίμευσαν τὰ ἐξῆς αἰτια ἐνδείξει : εἰς 16.27 τοῖς ο/ο θάνατος τοῦ πατρὸς, εἰς 28.48 τοῖς ο/ο νόσος, εἰς 16.05 τοῖς ο/ο σωματικὴ ἀνικανότης, εἰς 23.08 τοῖς ο/ο προβεβηκυῖα ἡλικία, εἰς 2.16 τοῖς ο/ο πολυάριθμος οἰκογένεια, εἰς 2.76 τοῖς ο/ο ἔλλειψις ἐργασίας.

Ἄς ἀνοίξωσι καὶ οἱ δῆμοι τῆς Ἑλλάδος τὰ βιβλία των. Πότε ἐφρόντισαν διὰ τοὺς ἐνδεεῖς των ;